

Kriminalitet

- En undersøgelse af lægmandopfattelsen af kriminalitet

Rapportens samlede antal tegn

(med mellemrum & fodnoter): 185.349

Svarende til antal normalsider: 77,23 ns

Tor Larsen, Studienummer: 20104149

Vejleder: Thomas Borchmann

10. Semester, Psykologi

Speciale projekt,

Aalborg Universitet

28. Maj 2015

Abstract

In thesis I will explore the lay-representation crime, and what people really mean, when they speak about crime. An individual's beliefs in relation to law-breaking is likely to affect the way they perceive not only crime but also moral and justice. Through this thesis lay-representations of crime and crime related matters were investigated using focus group interviews. It turns out, that crime is perceived as a complex phenomenon, in which criminals are regarded as large, dangerous rocker types, who almost by nature are compelled to break the law, but also as suit-wearing lawbreakers. Whether or not crime is considered amoral is linked to whether or not the lawbreakers are stigmatized or conform to the norms of the society. Moral is however also dependent of the eye of the beholder, and changes through the interviews. All taken together, crime turns out to be a complex entity

Indholdsfortegnelse

Kapitel 1 Indledning.....	5
1.1. Projektets anliggende og problemformulering	5
1.2. Baggrund for valg af emne	5
1.3. Fremgangsmåde og projektopbygning	7
1.4. Projektets videnskabsteoretiske tilgang	8
Kapitel 2 Hvad er kriminalitet?	8
2.1. Definition og forståelser af kriminalitet	8
2.2. Hvem begår kriminalitet?	9
2.3. Den historiske behandling af begrebet kriminalitet.....	10
2.3.1. Delopsamling.....	14
Kapitel 3 Hvorfor begår vi kriminalitet?.....	15
3.1. Biologiske faktorer	15
3.1.1. Den biologiske adfærdsmodel.....	15
3.1.2. Reinforcement dominance theory	16
3.1.3. Den biologiske udviklingsmodel	18
3.1.4. Delopsamling.....	21
3.2. Personlighedspsykologisk behandling af kriminalitet	22
3.2.1. Psykodynamisk forklaring.....	22
3.2.2. Tilknytnings- og udviklingsteoretiske perspektiver.....	23
3.2.3. Trækteoretisk perspektiv på kriminalitet.....	24
3.2.4. Kognitivt perspektiv på kriminalitet	25
3.2.5. Delopsamling.....	26
3.3. Stemplingsteori.....	27
3.3.1. Afvigelse	27
3.3.2. Delopsamling.....	33
3.4. Opsamling.....	34
3.5. Delkonklusion.....	35
Kapitel 4 Metode.....	36
4.1. Dataindsamlingsteknik: Fokusgruppeinterview.....	36
4.2. Valg af interviewdeltagere.....	39
4.3. Spørgeguide	41
4.4. Redegørelse for analysestrategi.....	42

4.4.1. Kvalitativ indholdsanalyse.....	42
4.4.2. Beyond neopositivists, romantics, and localists: A reflexive approach to interviews in organizational research	43
4.5. Etik.....	49
Kapitel 5 Analyse.....	50
5.1. Deskriptiv analyse af interview 1.....	50
5.1.1. Opsamling.....	55
5.2. Deskriptiv analyse af interview 2.....	56
5.2.1. Opsamling.....	62
5.3. Forhold med betydning for interviewenes indhold.....	63
5.4. Teoriinformeret kvalitativ indholdsanalyse.....	65
5.4.1. Kriminalitet som havende biologisk ætiologi	65
5.4.2. Kriminalitet som et produkt af psykologisk afvigelse.....	66
5.4.3. Kriminalitet som et resultat af sociale omstændigheder	67
5.4.4. Kriminalitet som naturgivent fænomen.....	68
5.4.5. Kriminalitet som social konstruktion.....	68
5.5. Opsamling.....	69
5.6 Delkonklusion.....	71
Kapitel 6 Diskussion.....	71
6.1 Delkonklusion.....	75
Kapitel 7 Konklusion.....	76
Referenceliste	79

Kapitel 1 Indledning

1.1. Projektets anliggende og problemformulering

I dette projekt vil jeg undersøge en række forhold vedrørende fænomenet kriminalitet. Dette vil blive gjort ud fra en række forskellige teoretiske perspektiver, samt en empirisk analyse af lægmandsforståelser af fænomenet. Jeg har i denne forbindelse opstillet en række forskellige anliggender. Det første anliggende omhandler, hvad kriminalitet er for en størrelse og hvordan den årsagsforklares indenfor henholdsvis en genetisk/biologisk- personligheds-, samt en socialpsykologisk tilgang. Det andet anliggende vedrører at undersøge, hvordan lægmandsforståelser af kriminalitet tager sig ud. Det tredje anliggende vedrører en sammenlignende analyse og diskussion af de forskelle og ligheder der er imellem den teoretisk- og videnskabelige forståelse af kriminalitet og den ateoretiske lægmandsforståelse, samt en diskussion af implikationer heraf.

Dette fører mig frem til en tredelt problemformulering der lyder:

- Hvad er kriminalitet og hvordan årsagsforklares det indenfor henholdsvis en genetisk/biologisk- personligheds-, samt en socialpsykologisk tilgang?
- Hvordan tager fænomenet kriminalitet sig ud i et lægmandsperspektiv?
- Hvordan adskiller lægmandsforståelse af fænomenet kriminalitet sig fra den teoretiske forståelse og hvilken konsekvenser kan disse differencer tænkes at have?

1.2. Baggrund for valg af emne

Jeg gik ind til denne opgave med en forestilling om, at jeg ville prøve at anskueliggøre, hvorfor nogle individer vælger kriminelle løbebaner, mens andre, der tilsyneladende levede under samme vilkår, ikke gjorde. Det viste sig imidlertid hurtigt, at dette var et emne, der var blevet undersøgt fra alverdens forskellige vinkler, med omtrent de samme resultater til følge; resultater der ligner dem vi kender fra resiliensdebatten, hvor variable så som netværk, tilknytning og intelligens spillede ind som modulerende faktorer. Noget der imidlertid i mindre grad blev anskueliggjort var, præcist hvad der definerede kriminalitet. Hvis det overhoved blev defineret, blev det ofte løst defineret som noget der havde at gøre med at bryde loven. Det slog mig i denne forbindelse, at min egen uvidenskabelige og ateoretiske definition af kriminelle og kriminalitet egentligt ved første anskuelse syntes meget klar, men at definitionen var fuld af selvmodsigelser, jo mere jeg reflekterede over begrebet. Min umiddelbare forestilling

var, at kriminelle var individer der brød loven, dette blev fulgt af en primitiv forestilling af den kriminelle som en rockerlignende type, der igennem sin fysiske overlegenhed kunne forbryde sig mod andre og fratage dem deres personlige ejendele efter forgodtbefindende. Således udgjorde loven i denne umiddelbare primitive forestilling en beskyttende virkning overfor de svage, hvor loven fremstod god og moralsk, mens den kriminelle der brød loven, fremstod ond, potentielt farlig og umoralsk. Det faldt mig dog ind, der nok er en højere risiko for, at jeg bliver franarret mine "rørlige ting" af en mand i et jakkesæt, end jeg er for at blive frarøvet disse samme "rørlige ting" af en mand med et rygmærke. På den måde er der en uoverensstemmelse imellem hvad man kan kalde min følelsesmæssige forestilling og hvad man kan kalde min reflekterede forestilling omkring, hvordan en *kriminell* ser ud. Ligeledes slog det mig, at der er love, som jeg ikke er enige i og som jeg finder både umoralske og undertrykkende, samt love som jeg bevidst eller ubevidst bryder, uden jeg anser mig selv om kriminell. Forhold der tilsammen giver en inkonsistens imellem min følelsesmæssige og mine reflekterede opfattelse af *lovens* retfærdighed.

Min oplevelse er således, at definitionen af fænomenet kriminalitet som den fremgår ovenfor, er en, der let kan udfordres og at der er tale om en mere kompleks størrelse, end det umiddelbart fremstår som ved første øjekast. Dette får mig til at undres over, hvordan denne opfattelse tager sig ud i den folkelige bevidsthed og hvordan den folkelige opfattelse af årsagssammenhænge der medfører kriminalitet tager sig ud. Man kan frygte, at en manglende refleksion omkring kriminalitet og prototypiske opfattelser af kriminelle kan føre til fordomme og stigmatisering af udsatte og marginaliserede grupperinger, hvilket måske i sig selv, kan føre til mere kriminalitet. Hvis den folkelige opfattelse af fænomenet kriminalitet bærer præg af samme korte slutninger, som min umiddelbare opfattelse af begrebet, kan der muligvis være ide i at oplyse almenbefolkningen omkring kriminalitet, således at i-forvejen stigmatiserede- og marginaliserede- grupperinger, ikke bliver yderligere marginaliseret og stigmatiseret. Der kan ligeledes være ræson i at opkvalificere fagpersonale, både således at de har et mere retvisende billede af hvad kriminalitet er, men også således, at de er i stand til at forstå, at almenborgere muligvis har bekymringer, der ikke stemmer overens med den faktuelle virkelighed. At få indsigt i den folkelige forståelse af fænomenet kriminalitet kan endvidere have værdi, idet vi som mennesker besidder en enestående evne til at forudsige egne og andres handlinger. Folkepsykologien fremhæver det faktum, at vi alle har vores gang i den samme fysiske verden, hvor vi på baggrund vores oplevelser af virkeligheden, skal gøre som antagelser af, hvordan vi selv og andre vil og kan reagere i forskellige situationer. Således kan man muligvis få indblik i værdifuld viden om

verden, ved at undersøge reflekterede lægmandsperspektiver af fænomenet kriminalitet.

1.3. Fremgangsmåde og projektopbygning

For at besvare første del af projektets problemformulering vil kapitel 2 centrere sig omkring en historisk videnskabelig behandling begrebet kriminalitet. Efterfølgende vil der i kapitel 3 blive fokuseret på, hvordan begrebets årsagsforklaring bliver behandlet indenfor psykologien. Dette vil blive gjort igennem en redegørelse af, hvordan udvalgte dele af den biologiske psykologi, personligheds- og udviklingspsykologien, samt den socialt forankrede psykologi forholder sig til kriminalitet og dets ætiologi. På baggrund af disse vil fænomenet kriminalitet blive udforsket. Intentionen her er ikke at konkludere hvad kriminalitet er, men snare at udforske og synliggøre fænomenets diversitet. Kapitel 3 afsluttes med en delkonklusion på første del af projektets problemformulering.

For at besvare anden del af projektets problemformulering, er der udført en lægmands undersøgelse af fænomenet kriminalitet i form af en fokusgruppeundersøgelse. Den metodologi der ligger til grunde for denne fokusgruppeundersøgelse vil der blive redegjort for i kapitel 4, ligesom der her vil blive redegjort for valg af analysestrategier. Af analysestrategi til behandling af data indsamlet igennem dette projekts fokusgruppeinterview er der valgt en kvalitativ indholdsanalyse, samt fundet inspiration i Alvessons reflektive tilgang til interviewanalyse. I kapitel 5 vil de indsamlede data blive præsenteret og de vil igennem ovennævnte analysestrategier blive analyseret. Kapitlet rundes af med en delkonklusion på anden del af projektets problemformulering.

For at besvare tredje del af projektets problemformulering vil kapitel 6 indledes med en sammenlignende diskussion af, hvilke ligheder og forskelle der er i henholdsvis den teoretiske anskuelse af kriminalitet, som den er blevet præsenteret i kapitel 2 og 3 og lægmands opfattelsen, som den er blevet præsenteret i kapitel 5. Dette vil blive fulgt af en diskussion, der forholder sig til, hvilke konsekvenser disse forskelle kan tænkes at have. Kapitlet afsluttes med en delkonklusion på tredje del af projektets problemformulering.

På baggrund af de tidligere delkonklusioner i henholdsvis kapitel 2, 3 og 6 gives der i kapitel 7 en endelig og afsluttende konklusion på projektets problemformulering. Projektet bliver i denne forbindelse afrundet.

1.4. Projektets videnskabsteoretiske tilgang

Dette projektets ambition er, at undersøge hvordan kriminalitet tager sig ud for lægmænd. Såfremt denne lægmandsopfattelse viser sig mangelfuld eller problematisk, er ønsket at anvende denne viden til at opdrage og oplyse, hvilket gør erkendelsesinteressen i dette projekt til frigørende og reflekterende, da tanken er, at det oplyste menneske har de bedste vilkår for at tage informerede beslutninger (Christensen, 2002, *ibid.*, pp. 77-79). Den videnskabsteoretiske grundopfattelse, der ligger bag den dataindsamling og behandling, der er foretaget i dette projekt kan betegnes som kritisk realistisk. Den kritiske realisme lægger sig imellem den positivistiske og postmodernistiske vidensforståelse, idet der tages udgangspunkt i eksistensen af en objektiv virkelighed, der findes udenfor og uafhængigt af forskerens erkendelse af denne virkelighed. Modsat positivismen mener de kritiske realister at den objektive virkelighed kun delvist kan erkendes. Videnskab er en erkendelsesproces, hvor den objektive virkelighed søges anskuet, men grundet erkendelsesmæssige begrænsninger, er der altid niveauer af den objektive virkelighed, der er skjult for observatøren. Vidensproduktion anskues således også som en social proces, da vidensdannelse bygger videre på allerede eksisterende viden. Modsat postmodernisterne forstås virkeligheden dog også som mere end den viden der er struktureret igennem vidensproduktionen, da den intransitive virkelighed bestå uagtet af om den bliver forsøgt erkendt eller ej (*ibid.*).

Kapitel 2 Hvad er kriminalitet?

For at muliggøre en besvarelse af første del af projektets problemformulering, vil der i dette kapitel søges en definition på fænomenet kriminalitet. Dette vil gøres igennem en redegørelse af dels den aktuelle anvendelse af begrebet, samt en redegørelse af, hvordan begrebet er blevet behandlet i en historisk kontekst. Kapitlet vil blive afrundet med en delopsamling.

2.1. Definition og forståelser af kriminalitet

I praksis defineres kriminalitet som juridiske forbudte handlinger der kan straffes. Om et individ kan straffes afhænger udover om gerningsindholdet står skrevet i loven og dermed er juridisk forbudt, af individets alder og mentale formåen og af om handlingen var forudsættelig, da uforsætlige, men uforsvarlige handlinger kan medfører strafnedsættelse, mens handlinger foretaget i nødværge kan medføre straffrihed.

Desuden af tidspunktet for lovovertrædelsen, da lovovertrædelser forældes, alt efter overtrædelsens karakter, efter to til 15 år (Jacobsen & Sørensen, 2013, pp. 24-25.).

Anskuelsen af hvad kriminalitet er, kan ifølge Jacobsen & Sørensen (2013) indenfor den folkelige opinion generelt dele op i to kategorier: kriminalitet som et naturgivent fænomen og kriminalitet som social konstruktion.

Anskuelsen af kriminalitet som et naturgivent fænomen er præget af, at en indforstået moral dikterer hvad der er rigtigt og forkert. Nogle handlinger anskues som værende så grundlæggende (moralsk) forkerte, at individer der begår sådanne handlinger anskues for at være onde og umenneskelige. Da kriminalitet jævnfør dette perspektiv anskues som et naturgivent fænomen, anskues årsagen til de kriminelle handlinger alene som liggende hos det kriminelle individ i egenskab af deres ondskab.

Modsat fremstår kriminalitet når det anskuet som en social konstruktion som afvigende og uønsket adfærd, der primært adskiller sig anden uønsket adfærd ved at være juridisk ulovlig. Kriminalitet anskues som værende et produkt af sociale, kulturelle og økonomiske faktorer. Endvidere kan kriminalitet, eftersom den her anskues som en social konstruktion, anskues som et resultat af, hvem der har magten i samfundet og dermed også magten til at definere samfundet hvad der er lovligt og hvad der er ulovligt (ibid.).

2.2. Hvem begår kriminalitet?

Spørgeskemaundersøgelser viser, at praktisk talt alle voksne danskere har begået kriminelle handlinger, defineret som lovbrud, på et eller andet tidspunkt i deres liv. Det er dog langt fra alle, som er blevet registreret for disse lovbrud, enten fordi de ikke er blevet taget, eller fordi de er sluppet med en advarsel. Tal fra Danmarks statistik viser imidlertid, at der er en social skrævvridning i hvem der registreres for deres kriminelle handlinger. Således viser disse tal, at den prototypiske lovovertræder er en yngre uuddannet arbejdsløs mand fra storbyen og med stofmisbrug, hvis der er tale om indbrudskriminalitet (ibid., pp. 31-35).

Der er historisk set sket en udvikling i arten af kriminalitet, hvilket kan danne baggrund for en hypotese om, at der også er sket et skift i baggrunden for kriminelle handlinger fra at undgå fattigdom og desperation til at være af mere lystbetonet karakter (ibid., pp. 35f). Opgørelser over arrestationer fra 1800 tallet viser således at, kriminaliteten her primært var tyverier af mad og penge. Kriminaliteten steg endvidere i perioder med recession, mens kriminaliteten faldt i perioder med økonomisk fremgang, hvilket kan

tyde på, at mange af disse lovbrud skyldtes mangel på ressourcer hos lovbryderen (ibid.). Dette var det generelle billede indtil depressionen og den medfølgende recession i 1932, hvor den forventede stigning i kriminaliteten udeblev, på trods af store økonomiske udfordringer. Dette antages blandt andet at skyldes indførelsen af socialpolitikken i Danmark, der på det tidspunkt sikrede de arbejdsløse, om end minimale, overlevelsesvilkår. I nyere tid er kriminaliteten imidlertid steget stødt på trods af både en meget vidtrækkende socialpolitik og en nærmest konstant stigning i levestandarden på tværs af sociale skel. Det er således svært at argumentere for, at desperation og fattigdom skulle kunne være skyld i den femdobling i konstaterede straffelovsovertrædelser der er sket fra anden verdenskrigs afslutning og frem til 1995. Der tegnes et billede af, at der, i hvert fald i nyere tid, er tale om nogle noget mere komplekse årsagssammenhæng i baggrunden for kriminalitet.

Endvidere viser en komparativ undersøgelse imellem kriminalitet hos ottendeklasses elever, at der er sket et markant fald i antallet af elever der har begået lovovertrædelser fra 1979 til 2010. Således svarede 95 % af de adspurgte ottende klasses elever i 1979 på et selvrapporteringsskema, at de havde begået lovovertrædelser, mens kun 52 % af de adspurgte ottendeklasses elever svarede, at de havde begået lovovertrædelser i 2010. Dette støttes af politiets opgørelser over anholdelser fra samme periode, der viser at der er sket et skift fra yngre imod ældre lovbyggere (Jacobsen & Sørensen, 2013, pp. 31-35).

Kriminalitet er således et dynamisk fænomen, der tilsyneladende skifter karakter og årsagssammenhæng igennem historien.

2.3. Den historiske behandling af begrebet kriminalitet

I 1700 tallets Europa opstod den første egentligt videnskabelige teori omkring kriminalitet, ofte kaldet den klassiske skole. Denne opstod i en tid, hvor det juridiske system var arbitrært, korrupt og barskt. Lovene var ofte vagt defineret og dommerne kunne bestikkes af individer med midler hertil, hvilke medførte at straffen for den samme forbrydelse varierede kraftigt. Straffene kunne endvidere være meget hårde og involverede tortur, dødsstraf og andre korporlige straffe (Cullen and Agnew 2011). Den klassiske skole, der fremkom som en reaktion på denne vilkårlighed, argumenterede for, at man igennem implantationen af et retfærdigt og stabilt retssystem kunne undgå kriminalitet. Den klassiske skole byggede på et utilitaristisk verdenssyn hvor individet sås som rationelt og med fri vilje til at bedrive livet som det lystede. Mennesket handlede således i sin egen interesse i et forsøg på at optimere nydelse og minimere

smerte. Endvidere inkluderede verdenssynet, at der eksisterede nogle naturgivne rettigheder og at individet er uskyldigt indtil det modsatte er bevidst. Cesare Baccarias er fremhævet som en af de mest betydningsfulde skikkelser indenfor den klassiske skole, der med udgivelsen af *Om forbrydelser og straf* i 1764 kom med et konkret eksempel på, hvordan retssamfundet kunne indrettes med øje for at minimere kriminalitet. Her beskrev han, hvordan han mente, at man ved at sikre at loven var klar og ens for alle og ved at sikre, at straffen (smerten) for at bryde loven, var større end det udbytte (nydelse) der kom ud af sådanne lovbrud, kunne fjerne individets motivation for at bryde loven. Dette krævede dog, at straffen kom hurtigt og sikkert og at straffen var udmålt til at være streng nok. Dog ikke for streng, da dette vil medføre foragt for systemet (ibid.). Samfundet blev betragtet som en kontrakt indgået borgerne imellem og kriminalitet var således en krænkelse af samfundskontrakten og derfor både moralsk anstødeligt i forhold til samfundet, men også i forhold til ens medborgere. Straffen for kriminelle handlinger skulle ligeledes afspejle dette, da formålet var, ikke at hævne et overgreb enkeltpersoner imellem, men netop en straf for at andet individs grundlæggende rettigheder var blevet krænket. (ibid. & Jacobsen & Sørensen, pp. 128-131). Teorien havde dog forklaringsproblemer ift. fx affekt, eller handlinger udført af sindssyge, ligesom den heller ikke medtog muligheden for, at nogle har medfødte dispositioner for kriminel adfærd.

Den klassiske skole blev fra ca. 1800 tallet fulgt af den positivistiske skole, der repræsenterede et skift i verdensforståelse hen imod kausale sammenhænge og videnskabelige lovmæssigheder. Den klassiske skole blev kritiseret for, hverken at kunne forklare affektprægede handlinger, eller handlinger udført af sindssyge individer, mens den ligeledes var utilstrækkelig til at forklare, hvordan forskellige tendenser blev nedarvet. En af de mest betydningsfulde repræsentanter for den positivistiske skole var lægen Cesare Lombroso, der dog i dag fremstår som en noget udskældt skikkelse, idet han med baggrund i, blandt andet Darwins evolutionslære argumenterede for, at kriminalitet ikke skyldtes fri vilje, men var nedarvet og kom til udtryk hos underudviklede biologisk primitive individer. Lombroso argumenterede for, at nogle individer var født med anlæg for kriminalitet, noget han kaldte *Homo Criminalis*. Igennem frenologiske- og fysiognomiske observationer og dissektioner af kriminelle og ikke-kriminelle individer havde han konkluderet, at der blandt kriminelle individer var en tendens til primitive træk, som behåring, store kæbe og kindben og fremspringende læber (Cullen & Agnew). Adolphe Quetelt, ligeledes en repræsentant for den positivistiske kriminologi, fremstod imidlertid noget mindre radikal i sin anskuelse af årsagssammenhæng imellem individ og kriminalitet. Quetelt

argumenterede med baggrund i statistisk materiale for, at socioøkonomiske forhold var en primær forklaringsbærer for, hvorfor et individ blev kriminelt (Pp. 131-135).

Ligesom Lombroso blev ansvaret her rettet væk fra individet og mod kræfter, der var større end individet selv.

Maurice Hamblin Smiths udviklede i 1920'erne og 1930'erne, med afsæt i Freuds psykoanalyse, den første reelle intrapsykologiske teori til at forklare kriminel adfærd. Han gik til opgaven med en antagelse om, at den eneste måde at forstå kriminalitet på og dermed løse problemet med kriminel adfærd, var igennem en intensiv analyse af den individuelle gerningsmand (Gadd & Jefferson, 2007, p. 16). Smith byggede videre på Freuds ideer om, at hvis emotionelt ladet konflikter blev håndteret igennem undertrykkelse, hvilket kunne føre til uanet variationer af ubevidste komplekser, kunne visse variationer af disse komplekser meget vel forårsage kriminel adfærd. Smith har udgivet nogle få case eksempler, der skal underbygge hans teori, men de er ifølge Gadd og Jefferson (2007) i alle tilfælde for ufuldstændige til at fungere som nogen reel fundament, hvorpå man kan bygge en teori. Smiths case selektion bar præg af en meget snæver deterministisk forståelse af kriminalitet, da den udelukkende centrerede sig omkring undertrykte seksuelle lyster (ibid.).

Omtrent samtidig opstod den strukturfunktionalistiske skole. Denne bygger som navnet antyder på både strukturalistiske- og funktionalistiske tanker. Fokusset skifter fra den enkelte kriminelle til kriminalitet som fænomen. Ligeledes påpeges de samfundsmæssige funktioner som fænomenet kriminalitet medfører. Skolen bygger på en antagelse af, at eftersom alle samfund i en eller anden udstrækning har kriminalitet, må kriminalitet være en normal ting. Der trækkes her i høj grad på Durkheims filosofiske argumenter for, hvordan kriminalitet er med til at gøre menneskelige fejltrin acceptable, da de sammenlignet med kriminelle handlinger, ser mindre slemme ud. Kriminalitet er dog ikke herved moralsk korrekt, men funktionelt. Funktionen ved straf er ifølge denne tanke således ikke at fjerne kriminalitet som fænomen, men i stedet at forstærke den kollektive bevidsthed og solidaritetsfølelse i samfundet. Straf er derved i sin funktion nærmere moralsk og social, end den er juridisk (Jacobsen & Sørensen, pp. 135-140).

Kriminalitet og straf sikrer, at samfundet bliver reguleret, da samfundet reagerer og fornyr sig selv for at undgå konsekvenserne af de kriminelles handlinger. Kriminalitet er samfundsafhængigt - noget kan være kriminelt et sted, men moralsk (og juridisk) acceptabelt et andet. Kriminalitet skal således findes i samfundsstrukturen og ikke i

individet eller individets handling. Robert Merton videreudviklede Durkheims arbejde og argumenterede med anomiteorien for, at kriminalitet fremkom som resultat af et strukturelt krydspres. Således kunne individer ifølge Merton, der ikke umiddelbart kunne leve op til systemets idealer, enten afvige fra disse værdier eller målsætninger til fordel for andre, eller anvende andre og socialt illegitime målsætninger, såsom kriminalitet til at opnå dem. Da Merton var amerikaner, udsprang de samfundsmæssige idealer i hans behandling af problemet, af det amerikanske kapitalistiske samfund og havde form af den amerikanske drøm, dvs. evnen til at opnå individuel succes og materiel velstand igennem hårdt arbejde, uddannelse, individuelt succes og stræben. Merton opstillede fem måder hvorpå individer kunne imødekomme den diskrepans de oplevede der var imellem de samfundsmæssigt opstillede målsætninger og de midler de havde tilgængelige til at opnå dem.

- Konformitet - her accepteres både målsætninger og de legitime midler
- Innovation - her accepteres målsætningerne men midlerne afvises.
Der kan være tale om kriminel innovativ adfærd hvis individet accepterer devisen om materiel velstand, men afviser arbejde og karriere som virkemiddel til at opnå dem og i stedet vælger en kriminel løbebane
- Ritualisme - her afviser man målsætninger men accepterer midlerne
- Tilbagetrækning - her afvises både mål og midler
Individet kan leve en skyggetilværelse langt fra myndighedernes mulighed for overvågning
- Oprør - her afvises både mål og midler, mens man forsøger at gennemtrumfe nogle andre.
Der kan være tale om ekstremt afvigende subkulturer eller kriminelle bander

Således anskues anomi, desorganisation, asocial adfærd og kriminalitet alle som produkter af den gældende samfundsstruktur, snare end som en form for afvigelse (ibid.).

En anden moderne tilgang, der dog drager stærke paralleller til den klassiske skole er *rational choice* teorien. Her argumenteredes der for, at lovovertrædelser er et valg som den kriminelle tager, fordi det giver mening for ham. I modsætning til ved den klassiske skole, anskues alle dog som disponeret til at begå kriminalitet, men forskellige omstændigheder i individers liv, gør at de samme valg, kan forekomme rationelle for den ene, men urationelle for den anden (ibid., pp.193-194). Kontrolteorien opstår i forlængelse heraf. Denne bygger på en antagelse om, at motivationen for kriminalitet

opstår som følge af manglende tilknytning til sociale grupper og institutioner, der medfører, eller er et resultat af, at disse individer mangler selvkontrol, har et optimismebias og en anderledes helhedsopfattelse af deres potentiale for at opnå økonomisk og social succes indenfor den legitime samfundsøkonomi. Samlet set betyder dette at lovovertrædere ikke er unormale; vi er alle potentielle lovovertrædere, men vores bindinger til samfundet, vores selvkontrol, vores fremtidsudsigter og vurderinger af fordele og ulemper eller bare forskellige.

I teorien om rutinepræget adfærd, der ligeledes udspringer af rational choice teorien, anvendes en mere top-down tilgang til anskuelsen af årsagen til kriminel adfærd. Teorien bygger stadig på antagelsen af, at der ligger kriminelle valg bag forbrydelsen, men da økonomiske opgangstider ikke medfører fald i kriminalitet, argumenteres der her for, at årsagen til kriminalitet skal ses i muligheder og ikke i motivationen for kriminalitet. Således kan teorien om rutinepræget adfærd ses som en kritik af rational choice teorien, da økonomiske opgangstider jo burde give større muligheder for at få succes indenfor den legitime samfundsøkonomi og derved gøre kriminel adfærd til et rationelt valg for færre individer. Da dette tilsyneladende ikke er tilfældet, argumenteres der her for, at der skal tre ting til, for at en forbrydelse kan finde sted: motiveret forbrydere, egnet mål og fravær af beskyttere. Da der altid vil være motiverede forbrydere, vil økonomiske opgangstider medføre flere egnede mål, hvilket igen vil medføre mere kriminalitet, hvis ikke der kommer tilsvarende mere beskyttelse i form af f.eks. politi eller lignende.

2.3.1. Delopsamling

Måden hvorpå kriminalitet er anskuet på, har ændret sig igennem tid og med de dominerende verdenssyn. I oplysningstiden hvor videnskaben og borgen overtog den vidensskabende autoritet fra kirken, skiftede verdenssynet fra, at alt var bestemt af gud, til at mennesket var ansvarligt for egen lykke. Dette afspejles i den videnskabelige behandling af kriminalitet, hvor individet selv er ansvarlig for sine kriminelle handlinger. Det videnskabelige paradigmeskift mod positivismen, der stadig dominerer dagens videnskab i en eller anden afskygning, medførte et skift væk fra personligt ansvar. Genetik og miljø blev herigennem anskuet som årsagsbærende instanser for individets laden og gøren. Ligeledes er der igennem historien sket et skift i fokus, fra det enkelte individ, mod en mere miljømæssig anskuelse af årsagssammenhæng til kriminalitet.

Da kriminalitet således er en kompleks og dynamisk størrelse der skifter i takt med den samfundsmæssige udvikling. Derfor mener jeg, at det er nødvendigt med en holistisk anskuelse af problemet, for at forstå det i dybden. Således vil jeg i det efterfølgende kapitel redegøre for henholdsvis en social-interaktionistisk, en biologisk forankret, samt en personlighedsfokuseret forklaringsmodel for kriminalitet.

Kapitel 3 Hvorfor begår vi kriminalitet?

De åbenlyse samfundsmæssige fordele der følger en forståelse af kriminalitet har medført at diverse samfundsvidenskabelige teoretikere har behandlet begrebet i en eller anden udstrækning. En egentlig videnskabelig skole omkring fænomenet kriminalitet, kaldet kriminologi opstod omkring 1930'erne. Indenfor den klassiske personlighedspsykologi er kriminalitet ofte blevet anskuet som en form for afvigende adfærd, hvorfor det sjældent har fået særskilt behandling. Det er dog blevet behandlet indenfor både psykoanalysen, trækteorien, samt indenfor den biologiske psykologi og evolutionspsykologien.

3.1. Biologiske faktorer

Siden den sene oplysningstid repræsenteret ved blandt andet Cesare Lombroso har der været en optagethed af at forstå menneskets motivation ud fra positivistiske dogmer. Mens frenologien og fysiognomien i dag fremstår som meget udskældte discipliner, specielt efter at have været anvendt af nazisterne til raceselektion før og under anden verdenskrig, består ønsket om at forstå menneskelig adfærd ud fra dets fysik og genetik. Igennem udviklingen af scanningsteknikker som fx MRI, har discipliner så som neurotopografi fået nyt liv og har i dag en central plads indenfor den biologiske psykologi og det neurologiske arbejde. I det efterfølgende vil der blive redegjort for den *biosociale udviklingsmodel*, der repræsenterer sådanne moderne biologiske forklaringsmodeller. Denne teori bygger på den biologiske *adfærdsmodel* og *reinforcement dominance theory* (Walsh & Bolen, 2012), hvorfor der ligeledes redegøres for disse.

3.1.1. Den biologiske adfærdsmodel

Den biologiske adfærdsmodel bygger på en antagelse af, at hjernens neurale strukturer er ophav til tankevirksomhed, personlighed og følelser og at dette endvidere er et produkt af naturlig selektion. Indenfor denne model anskues adfærd således som en adaptiv funktion, der er et resultat af adskillige generationers genetiske selektion. (ibid., p. 2). Disse evolutionære processer er stadig pågående, hvorfor hjernen må

anskues som i fortsat udvikling. Denne udvikling er brugsafhængelig, da hjernen fysisk påvirkes af de aspekter af miljøet, der har størst indflydelse for dens organisme (ibid., p. 11).

Genetisk arvemateriale og kultur - individets menneskeskabte miljø, er således ifølge denne model udviklet i et gensidigt samspil. Gener lægger fundamentet, hvorpå kulturen skabes, mens kulturen afgør, hvilke genetiske variationer der er nyttige på nuværende tidspunkt. Således vil individer der besidder et træk som f.eks. empati, eller en altruistisk adfærd, hvis dette viser sig at være kulturelt nyttigt, fx have en fordel i forhold til at sikre ressourcer og blive mere eftertragtede (stige i fitness), hvorfor deres gener vil blive mere udtalte i den samlet genpulje (ibid., pp. 11-12). Denne anskuelse af menneskelig adfærd foreskriver således, at al adfærd er et resultat af naturlig selektion, da det har tjent til at forøge individets evne til at videregive sit genetiske arvemateriale. Da adfærd er et produkt af neurale forbindelser og kommunikation imellem forskellige neuroner, skeles der indenfor denne tilgang til balancen af forskellige neurotransmittere, i et forsøg på at forklare variationer i adfærd.

3.1.2. Reinforcement dominance theory

Reinforcement dominance theory (RDT) skal ses i forlængelse heraf. Her argumenteres der for på mikrobiologisk niveau, at adfærd skal ses som et resultat af naturlig selektion.

Ifølge RDT skal adfærd og følelser anskues som et resultat af flere interagerende systemer af separate kredsløb. De vigtigste er det adfærdsaktiverende system (behavioral activating system BAS) og det adfærdsinhiberende system (BIS). BAS og BIS er en del af det limbiske system¹, med grene der deler sig ud i det prefrontale cortex². BAS er sensitivt til belønning i form af både betinget (fx hasardspil og alkohol) og ubetinget stimuli (fx sex og mad). BIS er sensitivt til trusler om betinget (ved fx brud på sociale regler) og ubetinget (fx frygt for højder og knurrende dyr) straf. BAS er primært associeret med dopamin og nucleus accumbens, mens BIS er associeret med serotonin og hippocampus og amygdala, der har hukommelsesmæssige forbindelser til det prefrontale cortex. Serotonin og dopamin har således kraftfulde regulerende virkninger på adfærdsmæssige og kognitive funktioner og en hver sænkning eller

¹ Det limbiske system er generelt associeret med motivation, indlæring, hukommelse og emotioner.

² Det prefrontale korteks, kaldet pandelappen på dansk, er generelt associeret med højere funktioner, så som, ræsonnering.

stigning i serotonerge og dopaminerge balancer, påvirker BAS og BIS, hvilket resulterer i emotionelle, adfærdsmæssige og kognitive ubalancer (ibid., pp. 15-17).

BAS og BIS betragtes indenfor den moderne neurovidenskab som en konceptuel analog til Freuds ID og overjeg, mens balancen kan anskues som jeg'et. BAS kan således anskues som det biologiske råmateriale der repræsenterer individets drivkræfter bag tilegnelsen af livopretholdende fornødenheder og livets glæder, mens BIS kan anskues som efterstræbelsen af idealet, der repræsenterer alle de moralske og sociale regler internaliseret af personen under socialisering. Problemer i enten BAS eller BIS kan medfører en *begærlig hjerne*, hvilket kan medføre mange forskellige sociale, fysiske, moralske og juridiske vanskeligheder (ibid., pp. 19-20).

Da lav selvkontrol er associeret med kriminelle handlinger, kan et passivt BIS systemet muligvis associeres med en tendens til kriminalitet. Da Bis er stærkt associeret med serotonin, er studier af serotoniniveau således interessante i forbindelse med kriminalitetsforskning. Studier der sammenligner adfærd hos tidligere misbrugte børn med bestemte typer af serotonintransportproteiner³ viser, at individer der besidder ineffektive⁴ transportproteiner, havde en stærkt forhøjet forekomst af angst- og depressive lidelser, sammenlignet med generelbefolkningen. Modsat havde individer der besad et effektivt transportprotein ikke nogen forhøjet forekomst af angst- og depressive lidelser, mens individer der havde en middeleffektivt transportprotein havde en mildere tendens til at have depressive- og angstlidelser. Modsat viste studiet ingen sammenhæng imellem genotyperne og depression og angst, ved fraværd af traumatiske hændelser (ibid., p. 22). I samme boldgade er der teorier, der beskriver, hvordan afvigende serotonerge funktioner kan være en arvelig diatese for en personlighedsstil der er præget af høje niveauer af negativ affekt og lave niveauer af selvkontrol, som genererer til gengæld en sårbarhed over for kriminel adfærd (ibid., pp21-22).

Vender man blikket mod dopamin og sensationssøgende adfærd, tegner der sig et lignende billede. Her har studier sammenlignet risikobetonet adfærd og forskellige

³ Transportproteinet fjerner de neuroaktive stoffer fra synapsekløften og afslutter på den måde stoffes indvirkning på de postsynaptiske receptorer

⁴ Effektiviteten af transportproteinet 5HTT afgøres af det genetiske arvemateriale individet besidder. Både morens og farens arvemateriale påvirker transportproteinets udtryk. Der er identificeret genetiske koder for henholdsvis korte og lange transportproteiner, kort (S) og lang (L). Hvis bare den ene af forældrene har videregivet en kort udgave(S/L), mindskes 5HTTs effekt målbart. Har begge forældre videregivet den korte udgave er effekten stærkt nedsat (S/S).

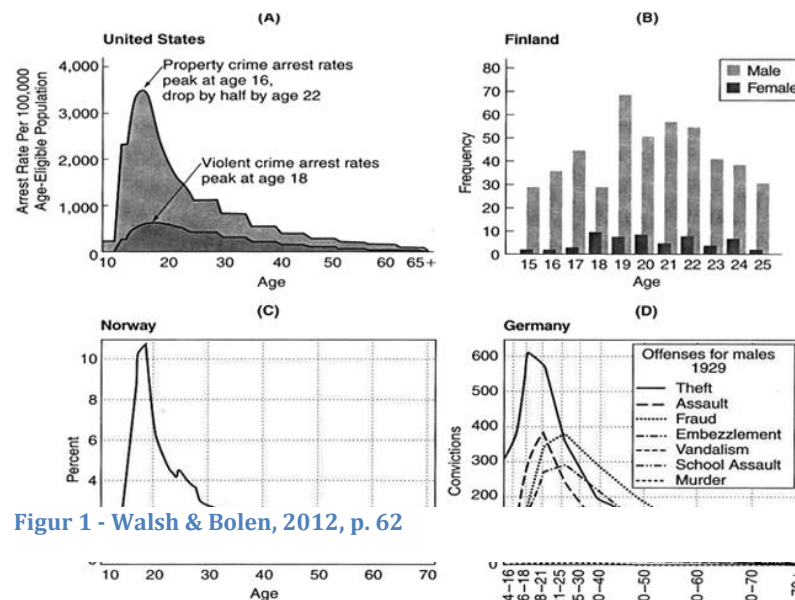
kombinationer af genetisk arvemateriale, der indvirker på dopamin balancen⁵. Det viser sig, at forekomsten af en bestemt dopaminreceptortype hos mænd faldt sammen med, at disse havde mellem 80-100 % flere sexpartnere, alt efter hvilken aldersgruppe man undersøgte. Et lignende studie af samme receptortype viste endvidere, at bærer af denne, havde en større tendens til antisocial adfærd (ibid., p. 27).

Sådanne studier er med til at understøtte hypotesen om, at hjernens neurale kredsløb er ophav til vores adfærd og højere funktioner. Dette synspunkt deles også af psykiatrien, hvor man i årevis med en hvis succes har anvendt dopamin og serotonin regulerende psykofarmaka, til at regulere adfærd- og emotionelle udtryk, ved bl.a. depression, angst og psykoser. Da kriminalitet kan ansues som en adfærdsform og da den naturlige selektion fungerer helt neutralt, er det ikke utænkeligt, at visse træk, der fremmer og hæmmer dopamin eller serotonin er blevet selekteret igennem historien og derfor også findes og kommer til udtryk hos individer i dag. Det genetiske arvemateriale er dog ofte afhængigt af miljømæssige faktorer for at blive udtrykt, hvilket kan forklare, hvorfor nogle individer tilsyneladende reagerer på genetiske predispositioner med kriminalitet, mens andre ikke gør det.

3.1.3. Den biologiske udviklingsmodel

Al adfærd kan dog ikke forklares med serotoninerge og dopaminerge balancer. I løbet af barndommen og ungdommen udvikles individet biologisk og neuralt. Anskuer man på forekomsten af kriminalitet, viser statistisk materiale, at teenagere i langt højere grad end voksne, står bag lovovertrædelser. Dette er et billede der tilsyneladende er rimeligt universelt og forekommer på tværs af landegrænser (se figur 1) og på tværs af forskellige historiske perioder.

Både Platon og Aristoteles er således citeret for at fordømme de athenske teenagers modbydelige adfærd. Dette offset i antallet af lovovertrædelser hos teenagere, kan

Figur 1 - Walsh & Bolen, 2012, p. 62

⁵ Dopaminreceptorer findes 5 fem forskellige under typer, hvor 2 af disse under typer er bedre forstået end de andre. Specielt under type 2 (DRD2) bliver brugt i mange adfærdsændrende psykofarmaka, som f.eks. 1. og 2. generations antipsykotika.

umiddelbart ikke forklares fyldestgørende med dopamin/serotonin hypotensen som ovenfor (ibid., p. 61).

Moffitt argumenterer med sin biosociale udviklingsteori for, at denne stigning i kriminalitet der forekommer i teenageårene er et resultat af en interaktion mellem de forandringer der rent biologisk sker med individet når det kommer i puberteten og de sociale krav individet møder på dette tidspunkt i sit liv. Puberteten defineres biologisk set ved at HPG⁶ akse på baggrund af interne og eksterne stimuli, sætter gang i en række kemiske processer, der leder til en stigning i produktionen af kønshormoner, heriblandt en markant stigning i testosteron, der medfører sekundære køns karakterer, samt kønsmodenhed (ibid., p. 65). Mens der i social forstand skelnes imellem puberteten og voksenlivet, er der i den biologisk forstand ikke nogen endokrin forskel på de to livsperioder. Det pubertære individ er imidlertid dårligt gearret til voksenlivet på dette tidspunkt i sin sociale udvikling. Der er således et misforhold imellem den biologiske endokrine modenhed og sociale modenhed i det moderne samfund, hvilket i følge Moffitt (1993) medfører, at antisocial og anden eksperimenterende opførelse har gode vækstbetingelser i denne mellemp periode (ibid., pp. 65f).

Mens den endokrine udvikling er *færdig* relativt tidligt i puberteten og det unge individ således har sit voksne niveau af testosteron, er der andre områder i teenagehjernen der ikke er færdigudviklet. Specielt myelinering⁷ og synaptisk optimeren⁸ i det præfrontale cortex bærer præg af at være underudviklet på dette tidspunkt. Dette kan ifølge Moffitt forklare, hvorfor teenagere tager flere risici end voksne, selvom deres evne til at vurdere fare og udføre logiske ræsonnementer allerede ved 15 års alderen, er på højde med en voksens. Den mangelfulde myelinering i det præfrontale cortex medfører en forsinkelse imellem teenagerens oplevelse af en emotionel hændelse, der behandles i det limbiske system og det efterfølgende prefrontale - rationelle respons herpå (ibid., pp. 68-69). Dette understøttes af fMRI studier, der viser, at teenagere reagerer med større aktivitet i det limbiske system end prefrontalt respons på sure og neutrale ansigter, hvor billedet er det modsatte hos voksne og præpubertære børn. Således tager det de neurale signaler længere tid om at nå fra teenagerens limbiske - emotionelle - center i hjernen til det mere fornuftpræget center i det præfrontale cortex, hvilket medfører en nedsat impuls kontrol og nedsat evne til at regulere emotioner og kan være med til at forklare deres uforudsigelige og risikofyldte adfærd.

⁶ HPG akse består af hypothalamus, hypofysen og gonaden, der er endokrine kirtler, der er associeret med udskillelse af kønshormon

⁷ Myelinering henviser til en proces, hvor axonerne omslutes af en beskyttende myelinskede der accelerer de eklektiske impulser i hjernen

⁸ Synaptisk optimering henviser til en proces, hvor ubrugte forbindelser forsvinder

Endvidere er teenagere præget af et stærkt udviklet nucleus accumbens (belønningssystem) og en svagt udviklet amygdala (frygt system), hvilket sammen med den forsinkede responstid i det præfrontale cortex kan forklare deres tilbøjelighed til at søge ny og spændende stimuli, samt hurtige belønninger, uden synderlig hensynstagen til farer og usikkerheder (ibid., p. 69). Teenagere er således mere følsomme overfor belønning end overfor straf, hvilket får teenagere til at søge tilfredsstillende stimuli.

Den markante stigning i testosteron skal ifølge Moffitt forklares evolutionært og er et resultat af, at bestemte typer adfærd, der er afledt af et højt testosteronniveau, så som risikosøgende- og sensationsøgende adfærd, seksuel eksperimenteren og udvisning af dominerende adfærd, har været fordelagtige og derfor er blevet betonet på baggrund af andet adfærd igennem naturlig selektion. Ingen af disse typer adfærd er i sig selv antisociale, men kan ifølge Moffitts biosociale udviklingsteori, under bestemte omstændigheder, let skubbes i den retning (ibid., pp. 70-72).

Disse neurale *vanskeligheder*, fører imidlertid ofte ifølge Moffitt til antisocial adfærd, der begrænser sig til teenageårene, hvilket forklarer den store stigning i kriminalitet, man ser ved teenagealderen. Moffitts biosociale udviklingsteori foreskriver, at der generelt er 2 typer ungdomskriminelle, med hver sin årsag. Den ene type er hvad hun kalder livstidskriminelle, der grundet generelle personlighedstræk, så som temperament, lav IQ, hyperaktivitet, koncentrationsbesvær og lav impuls kontrol, ender i antisociale aktiviteter, der ofte senere hen fører til kriminalitet. Disse individer udgør ifølge Moffitt kun en lille del af populationen, men tegner sig for størstedelen af lovovertrædelser. Individernes antisociale adfærd udvikler sig over tid, men de grundlæggende dispositioner er de samme. Den anden type begrænser deres kriminalitet sig til teenageårene. De er indtil teenageårene på en prosocial kurs, indtil deres ungdomsoprør i puberteten, foranlediget af ovennævnte neurale billede. Deres afvigende adfærd er et respons på omstændigheder i deres liv, hvor de på baggrund ændringer i præferencer begynder at kigge mod de livstidskriminelle, der har succes indenfor områder, der nu er i teenagerens interesse, så som selvstændighed, præstige, penge og sex. Dette medfører ifølge Moffitt, at teenageren begynder at efterligne den antisociale adfærd der ser ud til at føre succes med sig, indtil strukturelle og sociale omstændigheder gør, at de fraviger fra denne løbebane igen. Disse individer har i modsætning til de livstidskriminelle stadig et socialt bagland og ressourcer de kan trække på, da deres afvigende og antisociale adfærd kun har været kortvarigt.

Alle teenagere har således problemer med både nedsat inhibering (BIS) og forhøjet oplevelse af belønning (BAS), samt forsinket præfrontalt cortex og forhøjet testosteron, hvilket gør, at denne form for pubertet-begrænset antisocial adfærd er mere normen end undtagelsen. De teenagere der formår helt at holde sig fra antisocial adfærd er sjældne og resultatet af enten strukturelle barrierer, en meget kort modningsperiode eller træk der udstøder dem helt fra grupperelateret aktivitet i sociale teenagegrupper (ibid., pp. 71-73).

Livstidskriminelle lider af en mere konstant form af nedsat inhibering og forhøjet oplevelse af belønningssøgende adfærd, hvilket forklarer, hvorfor de ikke stopper med deres antisociale adfærd, når nu andre gør det. I kriminalitetsanalyser og forebyggelse kan det være relevant at skelne imellem de to forskellige lovovertrædertyper, da der meget muligt vil være forskellige interventioner der er virksomme på de forskellige grupperinger.

3.1.4. Delopsamling

Den biologiske adfærdsmodel foreskriver, at adfærd er et resultat af naturlig selektion. Visse gener har øget individets forplantningsevne, hvilket har medført, at disse gener er blevet mere fremtrædende i populationen. Aggressiv adfærd, som den kommer til udtryk i puberteten hos de fleste drengebørn, er således et resultat af, at den blevet selekteret igennem generationer, fordi den har givet en fitnessfordel for de individer, der havde adfærden. RDT forklarer mere specifikt, hvordan visse neurale kredsløb er blevet styrket i deres udtryk igennem denne naturlige selektion, på bekostning af andre. Den biosociale udviklingsteori beskriver endvidere, hvordan dette genbillede udspiller sig i nutidens samfund. Træk som tidligere har givet en fitnessfordel, så som en markant stigning i testosteron, dårlig impuls kontrol, kortsigtet og målsøgende adfærd, samt en højere frygttærskel i teenageårene, medfører ifølge denne teori, at teenageren i dag er hardwired til antisocial adfærd i puberteten. Denne adfærd er social afhængig og kan blive til kriminel adfærd, hvis disse pubertære teenagere eksponeres for bestemte typer adfærd. Den høje forekomst af teenagekriminalitet er ifølge denne teori et resultat af, at disse eller prosociale teenagere eksponeres for livstidskriminelle, der i teenageårene/den tidlige ungdom har succes med selvstændighed, prestige, sex og penge; alle ting som den pubertære teenager eftersøger. Dette medfører, at han efterligner den livstidskriminelles adfærd. Disse livstidskriminelle beskrives som individer, der grundet generelle personlighedstræk eller andre afvigelser er disponeret for kriminel og antisocial adfærd.

3.2. Personlighedspsykologisk behandling af kriminalitet

Det er begrænset i hvilken udstrækning kriminalitet er blevet behandlet med selvstændigt fokus indenfor personlighedspsykologien. Forskellige teoretikere har dog medtaget fænomenet som en del af menneskelig gøre og laden, både som en form for regredierende adfærd, hvor individet regredierer og udlever ødipale konflikter, som vi skal se nedenfor, mens senere teoretikere har anskuet kriminalitet som en form for acting out⁹ (Sandler, Dare & Holder, 1995, pp. 160-162), eller som resultatet af en fejlstået udvikling (Berk, 2003, pp. 506-509).

3.2.1. Psykodynamisk forklaring

Edward Glover fulgte i 1960 op på Maurice Hamblin Smiths forsøg på at forklare kriminalitet ved hjælp af psykoanalysen. Glover mente, at den mest effektive måde at opnå en forståelse af kriminalitet var, at omgås og undersøge gerningsmænd. Glovers teori var i høj grad en reaktion på en meget statistisk og positivistisk vending, han oplevede i det britiske indenrigsministerium. Glover var i sin analyse, der primært omhandlede prostitution, ikke bare interesseret i de intrapsyriske aspekter af gerningskvinden, men også det indbyrdes forhold mellem de sociale reaktioner på problemet og hvorfor nogle mennesker køber sex. Mens han anerkendte, at prostituerede (generelt) kom fra en forarmet baggrund, mente han dog ikke, at det alene kunne udgøre forklaringen på, hvorfor disse individer bedrev prostitution. I stedet mente Glover, at en fordømmende moral var ætiologien til visse former for prostitution, hvor de prostituerede og deres kunder mødtes igennem en reciprok og underbevidst nedgørelse af normal seksualitet og det modsatte køn, der havde ophav i skyld i relation til deres tidligere seksualitet (ibid., pp. 16-17). Glover argumenterede for, at de meget fordømmende holdninger til afvigende seksuel adfærd, som han oplevede den i efterkrigstidens England, i højere grad havde rod i samfundets behov for kriminalitet og hævn, end det havde at gøre med retfærdighed og rehabilitering. I denne forbindelse beskrev Glover, hvordan det såkaldt normale individ var tættere forbundet til psykopaten, end det selv var klar over, hvor statssanktioneret straf kunne anskues som symptom ækvivalent til en psykose, en form for acting-out, hvorigennem det normale individ skånes fra at opleve sine egne psykotiske mentale symptomer, ved at påføre straf på andre, igennem retssystemet (ibid.).

⁹ I en nyere form, hvor begrebet henviser til at være social uønskeligt og amoralsk adfærd så som kriminalitet osv., der en modstandsmanifestation ud-ageres (Sandler, Dare & Holder, 1995, pp. 160-162).

3.2.2. Tilknytnings- og udviklingsteoretiske perspektiver

John Bowlby har ligeledes vist kriminalitet en særskilt interesse. Han fremsatte i 1946, forud for sin endelige formulering af tilknytningsteorien, en hypotese omkring, at der var en sammenhæng imellem et barns forlængede separation fra sin primære omsorgsperson og forstyrrelser der ledte barnet ind i en kriminel løbebane i sine ungdomsår. Bowlby analyserede case historierne fra 44 børn, der var dømt for forbrydelser og sammenlignede dem med case historierne fra 44 børn, der var blevet henvist til psykiatrien af andre årsager. Han fandt, at de dømte børn generelt havde været misbrugt, blevet tugtet, lidt omsorgssvigt, var børn der var uønsket og havde forældre der drak meget og skændes voldsomt indbyrdes (ibid., p. 18). Af de 44 kriminelle børn identificerede Bowlby 9 af dem som deprimeret, 13 som hyperaktive og 14 som affektløse. Specielt blandt de affektløse børn var der en historie af udstrakt separation igennem disse børns barndom. Dette fik Bowlby til at teoretisere, at deres kriminelle adfærd, var karakteriseret af stærke libernøse elementer, der var resultatet af en mangelfuld udvikling af deres overjeg, grundet en ufuldstændig udvikling af kærlighedsobjekt, som konsekvens af denne udstrakte separation (ibid., pp. 19-20). Denne forklaring havde dog en bagside, idet årsagssammenhængen blev adopteret og anvendt i en politisk diskurs, der gav udearbejdende mødre skylden for den stigende ungdomskriminalitet i efterkrigsårene.

Indenfor den udviklingspsykologiske tradition er udviklingen af evner som selvkontrol og udviklingen af aggressiv adfærd blevet undersøgt. Her beskrives det, hvordan spædbarnet udvikler sin kognitive evne til at identificere kilder til frustration i ca. seks måneders alderen. Snart herefter udvikler barnet aggressiv adfærd, som kan kategoriseres i en instrumentel og en ondartet form. Den instrumentelle aggression er afledt af ønsket om at opnå et objekt eller et privilegium og er således koblet på efterstræbelsen af dette objekt, mens formålet med den ondsindede aggression at skade et andet menneske. Den ondartede type aggression kommer i mindst to variationer: direkte aggression hvor aggressoren udøver fysisk vold og relationel aggression hvor aggressoren skader en andens relationelle omdømme (Berk, 2003, pp. 507f). Fra ca. 2 årsalderen udvikler barnet evnen til at udtrykke sin aggression verbalt. Dette er dels et resultat af barnets sproglige udvikling og dels at de udvikler evnen til at udsætte tilfredsstillelse, hvilket medfører, at de i mindre grad kommer i konflikter, mens forældrenes stærke negative reaktioner på fysisk aggressiv adfærd ligeledes menes at spille en rolle i denne udvikling. Børn der vokser op i konfliktpræget hjem, som ikke modtager omsorg, blive fysisk straffet eller oplever inkonsekvens

disciplinering risikerer ikke at udvikle denne evne til udtrykke deres aggressioner verbalt og fortsætter i stedet med at udtrykke deres frustrationer og aggressioner igennem fysisk udfald, der senere udvikler sig til anti-social adfærd.

Der er blevet identificeret en lang række beskyttende- og risiko faktorer, der har indvirkning på barnets risiko for at komme ind i en kriminel løbebane. Af risikofaktorer er det indenfor individuelle faktorer, forhold som lav intelligens og impulsivitet der er udslagsgivende, mens gennemsnitlig eller høj intelligens, positiv selvopfattelse, samt en evne til at løse problemer sjældent ses som kriminelle. Ligeledes er børn der vokser op ved kriminelle forældre, børn der er blevet mishandlet eller på andre måder har lidt omsorgssvigt, har manglet forældreopsyn, eller har oplevet mange konflikter i hjemmet, oftere kriminelle. Modsat holder børn der har haft positive rollemodeller, kommer fra en mindre husstand, eller kommer fra en hjem med struktur og regler sig sædvanligt fra kriminalitet. Blandt større børn og unge kan ekstra omsorgspersoner, udover den primære familie, samt et netværk af ikke-kriminelle venner hjælpe til at forebygge kriminalitet, mens forhold arbejdsløshed, fattigdom, manglende uddannelse og kriminelle venner ofte ses blandt lovbyggere. Mens disse korrelationer er spændende og yderst relevante i forbindelse med forebyggelse af kriminel adfærd, siger de i mindre grad noget om det individuelle individs motivation for at bryde eller overholde loven (Jacobsen & Sørensen, pp. 150f).

3.2.3. Trækteoretisk perspektiv på kriminalitet

Hans-Jürgen Eysencks godtog i modsætning the Smith, Glover og Bowlby ikke Freuds konfliktteori. Eysenck fremsatte i stedet en teori, hvor stærke genetiske komponenter, samt behavioristisk betingning formede individets personlighed. Eysenck mente, at grunden til, at nogle individer blev kriminelle eller på anden måde lagde sig ud med samfundet, skyldes, at de ikke blev påvirket på samme måde som andre igennem betingning. For at forklare dette udviklede han en tredimensionel personlighedsmodel, hvor personligheden blev udgjort af henholdsvis extraversion, neuroticism og psychoticism. Eysenck mente, at genetiske forskelle understøttede forskellige personlighedstyper, og forskellige personlighedstyper reagerede forskelligt på forskellige typer betingning (ibid., p. 20). Ekstroverte personer, altså individer der scorer højt på extraversion-introversion skalaen, lider af kortikal understimulering, og indgår i impulsive, risikable og spændingssøgende adfærd i et forsøg på, at højne deres kortikale arousal, hvilket medfører, at de i mindre grad, reagerer på betingning. Introverte, individer der scorer lavt på extraversion-introversion skalaen, er kortikalt overstimuleret, hvorfor disse søger at undgå intense situationer, ved at være stille og

reserverede. Dette gør, at de er mere følsomme for betingning. Individer der scorer højt på neuroticism er irritable og ængstelige, hvilket ligeledes gør individer med en meget udpræget grad af dette træk, mindre følsomme overfor betingning. Kriminalitet er, ifølge Eysencks teori, et resultat af, at individer der er mindre følsomme overfor betingning, er sværere at tilrettevise og hvilket derfor fører til socialiseringsproblemer, samt at individer der scorer højt på psychoticism, er mere antisociale og non-konforme, hvilket også gør dem mere tilbøjelige til kriminel adfærd. Eysenck er blevet kritiseret for at ligge for meget vægt på biologiske faktorer, der både afgør personlighed og individets respons på sociale sammenhænge, betingning, mens han mere eller mindre ignorerer bevidste og ubevidste motiver der kunne være for kriminel adfærd (ibid., p. 21).

3.2.4. Kognitivt perspektiv på kriminalitet

Crick and Dodges sociale informations behandlingsmodel. Crick og Dodges model bebuder, at utilpasset opførelse er et resultat af fejlagtig social informationshåndtering. Ifølge denne model, går individer ind til specifikke sociale situationer med en forhåndsviden i form af schemata, der bygger på en database af tidligere sociale minder og erfaringer. I den sociale interaktion i situationen, modtager individet et set sociale cues og reagerer følgelig her på. Disse cues bliver ifølge Crick og Dodge behandlet igennem 6 trin. Disse seks trin er dog ikke nødvendigvis lineære, men kan påvirke hinanden gensidigt. Trinene er: 1) kodning af eksterne og interne signaler, 2) fortolkning af disse signaler, 3) udvælgelse af mål, 4) adgang til reaktioner, 5) beslutning respons, og 6) iværksættelse af adfærd

Igennem interaktionen med andre kodes og fortolkes de sociale cues. Igennem disse to første trin, er individet guidet af sin relevante sociale viden og erfaring. Denne viden spiller en vigtig rolle i individets fortolkning af sine omgivelser intentioner. Fx kan en person der oplever en høj grad af aggressioner fra sine omgivelser tolke en forsætlig hændelse som målrettet aggressiv. Igennem det tredje trin; udvælgelse af mål, her eligeres mål for situationen. Det mål der prioriteres højest fremkalder sandsynligvis relevante adfærdsmæssige strategier. I det fjerde trin tilgås langtidshukommelsen for adfærdstrategier der er relevante for situationen. I det femte trin bestemmer individet sig for et specifikt adfærdsmæssigt respons, mens der i det sjette trin iværksettes adfærd.

Således kan adfærd igennem denne model ansues som resultatet af tidligere erfaringer og minder. Har individet få positive, men mange negative oplevelser med en

bestemt type social situation, vil han i en lignende social situation typisk forstå og tolke de sociale cues negativt som aggressiv adfærd, han vil følgelig i sine schemata finde negative eller aggressive løsninger på situationen. Når den responderende handling skal vælges, vil han alt efter selvtillid og selvværd, samt erfaring med resultater fra lignende adfærd, typisk vælge antisociale løsninger. Dette selvom situationen for udefrakommende ser harmløs og uskyldig ud. På den måde kan individer lære at reagere aggressivt på neutrale situationer, hvilket bliver en selvforstærkende effekt, da denne opførelse medfører, at han oplever flere reaktioner. Igennem et sådant reaktionsmønster kan individet føres ind i en antisocial løbebane.

3.2.5 Delopsamling

Personlighedspsykologien har i lille grad behandlet kriminalitet selvstændigt emne. I stedet er fænomenet blevet behandlet som en afledt konsekvens af forskellige intrapsykeiske tilstande. Indenfor psykoanalysen er kriminalitet primært blevet anskuet som et symptom på ødipale konflikter. Bowlby raffinerede denne anskuelse, ved at fokusere mere ophavet til disse problemer og identificerede konkrete svigt som del af årsagsforklaringen til kriminel adfærd. Senere udviklingsteoretiske perspektiver har ligeledes med fokus på barnets tidlige udvikling, identificeret specifikke udviklingsstadier der, hvis udviklingen bliver uhensigtsmæssig kan medføre aggressiv og antisocial adfærd, der senere kan føre til kriminalitet. I Crick og Dodges sociale informationsbehandlingsmodel, anskues antisocial adfærd som tillært igennem tidligere negative erfaringer. Her har individet lært at en given situation ofte er ubehagelig, hvorfor han reagerer aggressivt på lignende situationer. Eysencks trakteoretiske perspektiv tilskriver kriminalitet som resultatet af, at visse individer ikke er blevet betinget på samme måde som andre. Dette skyldes, at deres personlighed er anderledes struktureret, hvilket medfører, at de ikke reagerer på samme måde på social-stimuli som andre. Personligheden anskues her som et resultat af individets gener.

Generelt bærer den personlighedsorienterede psykologis forklaringsmodeller præg af, at kriminalitet forklares som resultatet af påvirkninger fra individets nærmiljø. I den tidligere psykoanalytiske forklaringsmodel, er det de ødipale konflikter. De senere psykoanalytiske- psykodynamiske og udviklingspsykologiskorienterede teorier, beskriver ligeledes nærmiljøet i form af svigt fra forældrene, i mere eller mindre specifik grad, som årsagsbærer, men her begrænser årsagerne sig ikke til ødipale konflikter. Det samme gør sig gældende for Crick og Dodge der på en mere uspecifik måde beskriver interaktion med omverden og negative oplevelser heri, som

årsagsbærer til kriminel adfærd. Eysenck skiller sig ud herfra, idet han i sin årsagsforståelse af kriminalitet ser samfundet som en modellerende faktor og individet manglende evne til at reagere på denne modellerende virkning, som baggrunden for kriminel adfærd.

3.3. Stemplingsteori

Den subkulturelle kriminologi adskiller sig fra mange andre forklaringsmodeller på kriminel adfærd ved at centrerer sig omkring studiet af, hvordan grupper, herunder afvigergrupper udvikler forskellige former for fællesskaber, værdier, normer og identiteter, der helt eller delvist står i kontrast til det omkringliggendes samfunds dominerende kultur og hvordan disse gruppers alternative værdier og livsstile udgør selve bindingsværket internt i subkulturerne (Pp. 168-169).

En af de vigtigste bidragsydere indenfor den subkulturelle kriminologi er Howard S. Becker, der med *outsidere* (1963) grundlagde stemplingsteorien. Becker beskæftiger sig i heri med afvigelse og hvordan denne afvigelse påvirker individet og hvilke faktorer der er med til, at individer bliver afvigere. Her beskrives *outsidere* som folk der på den ene eller anden måde bryder med regler. Dette gælder både formelle og uformelle regner, samt de såkaldte bluelaws, som er love (formelle regler) der ikke overholdes af nogen. (Becker, 2013, pp. 23-24).

3.3.1. Afvigelse

For at forstå afvigere, må man ifølge Becker definere, hvad afvigelse er. Begrebet afvigelse bliver anvendt på forskellige måder indenfor forskellige discipliner og i samfundet generelt. Ingen af de måder, hvorpå begrebet generelt bliver behandlet er ifølge Becker dækkende. Hverken i sin statistiske form, hvor begrebet fremstår værdineutralt, eller i sin mere folkelige afskygning, hvor afvigelse anses som noget patologisk, som f.eks. når homoseksuelle tilbøjeligheder af i nogle kredse anses som en form for mental sygdom. Ej heller i den sociologiske (anno 1963) anvendelse begrebet, som enten noget regulerende i samfundet, eller som manglende efterlevelse af gruppenormer, kommer begrebet ifølge Becker til sin ret, hvilket blandt andre ting skyldes, at et samfund består af mange grupperinger, som hver i sær har deres egne regelsæt og individet er medlem af flere grupperinger på samme tid, hvilket nødvendiggør en mere kompleks definition af begrebet (ibid., pp. 24-29).

Afvigelse er ifølge Becker en kompleks størrelse, der skabes i kraft af de regler der definerer, hvad afvigelse er. Således er afvigelse ikke en egenskab der ligger hos individet, men et konsekvens af andres anvendelse af regler og sanktioner i forhold til

en regelbryder (ibid., pp. 29-30). Det kan i denne forbindelse noteres, at man ikke nødvendigvis dømmes for sit regelbrud; enten fordi man ikke opdages i det, eller fordi det på tidspunktet synes at være tilforladeligt, hvilket medfører, at man ikke er afviger. Endvidere kan det noteres, at regelbrydere i sig selv ikke indgår i en fælles subkulturel gruppering, men at de kun nødvendigvis har det til fælles, at de deler etiket og erfaring med at blive kategoriseret som outsiders. Der er også forskel på, hvem der føler at have lidt skade af regelbruddet og den sanktion der medfølger. Ligeledes er der også forskel på, hvordan et regelbrud håndteres alt efter hvem man er. Således beskriver Becker at:

[...] når [afvigere] betragtes samlet, underbygge[s] den påstand, at afvigelsen ikke simpelthen er en egenskab, der er til stede i nogle former for adfærd og ikke i andre. Den er snarere produktet af en proces, som involverer andre menneskers reaktioner på adfærden. Den samme adfærd kan være en overtrædelse af en regel på et tidspunkt, men ikke på et andet; den kan være en overtrædelse, når den begås af en person, men ikke af en anden; nogle regler bliver overtrådt ustraffet, andre bliver det ikke. Om en given handling er afvigende eller ej, afhænger kort sagt dels af handlingens beskaffenhed (det vil sige, om den overtræder en regel eller ej), dels af hvad andre mennesker foretager sig i den anledning. [...] Hvis vi ser på den adfærd, der bliver betegnet som afvigende, må vi erkende, at vi ikke kan vide, om en given handling vil blive kategoriseret som afvigende, før andre menneskers reaktion foreligger. Afvigelse er ikke en egenskab, der ligger i selve handlingen, men i interaktionen mellem den person, der begår handlingen og dem, der reagerer på den. (ibid., pp. 34-35)

Afvigelse er således afhængelig af en social interaktion, hvor den regelbrydende handling og den regelbrydende person, skal stemples som afviger af sit sociale miljø. Dette kommer sig af, at sociale regler skabes af specifikke sociale grupper og at det moderne samfund består af komplicerede organisationer, hvor ikke alle er enige om, hvad der er reglen i en hver situation. Selvom det kan opleves som om, at alle medlemmer i et samfund generelt er enige om mange eller de fleste regler, afslører forskning generel stor uenighed og variation i folks holdninger. Perspektivet hos de individer der bedriver adfærd der kan betegnes som afvigende, er ofte anderledes end perspektivet som dem der fordømmer denne adfærd.

Becker argumenterer for, at der er brug for en sekventiel model for at beskrive baggrunden til afvigende adfærd, da der ikke er tale om en direkte årsagssammenhæng (ibid., pp. 39-40). Becker beskriver, hvordan han mener, at de fleste mennesker

fejlagtigt antager, at der ligger en eller anden form for intention bag de første afvigende handlinger, en afviger fortager sig. Dette er dog ikke tilfældet, men der er i stedet ofte tale om, at afviger utilsigtet bryder de regler og normer der gør sig gældende i generelsamfundet, muligvis fordi han er dybt involveret i en (fx religiøs) subkultur (ibid., p. 44) og derfor ikke er blevet gjort bevidst om de gældende regler i generelsamfundet. En normal opvækst kan anskues som en stadig voksende grad af forpligtelser over for konventionelle normer og institutioner. Dette ansvar og de konsekvenser afvigende adfærd har for vores livsudfoldelse, gør, at vi undertrykker impulserne til afvigende adfærd, hvis vi er bevidste om de gældende regelsæt. Dette forklarer, hvorfor småkriminelle ofte føler samme stærke impuls for at overholde loven og er afhængig af retfærdiggøre deres handlinger, for at undertrykke denne impuls for ikke at bryde loven (ibid., pp. 44-50).

Et noget paradoksal, men afgørende stadie i etableringen af en stabil afvigeradfærd, er, at individet opdages og stemples som afviger. Denne opdagelse og stempling forudsætter ikke nødvendigvis andre menneskers direkte involvering, men blot afvigerens egne fordømmende instanser. Dette kan være tilfældet i situationer, hvor individet grundet sin tilknytning til andre alternative subkulturer, men med en samtidig tilknytning til grupperinger der deler generelsamfundets normer, står i en situation, hvor reglerne i de to grupperinger er modstridende. Dette er tilstrækkeligt til, at den afvigende adfærd bliver en selvopfyldende profeti, som vi vil se nedenfor, så at afviger begynder at bedrive sin afvigende adfærd på en måde, som opdages (ibid.).

Når stempingen har fundet sted, bliver afvigelsen en overordnet kategori, som bemærkes før andre kategorier og statusser, hvilket igen medfører, at et stempel som generel afviger, former den generelle afvigers omgivers på en sådan måde, at det former afvigeren i det billede omgivelserne har af ham (ibid., p. 52). Becker beskriver hvordan denne stigmatiseringsproces for eksempel påvirker en narkotikabrunder, hvor personen som forudsættes at være i en tilstand, hvor han kan bedrive sit arbejde, bliver udstødt herfra, da hans adfærd er uacceptabel, hans aktiviteter straffes endvidere yderligere i form af, at stofferne gøres ulovlige, hvilket igen medfører, at han skal have fat i den illegitimt, hvilket han ikke har råd til, selv på en lønindkomst, hvilket tvinger ham til at begå ulovlige handlinger for at få fat i sit stof. På den måde tvinges narkomanen til at begå lovbrud og andre regelovertredelser, der er med til at opfylde profetien om, at narkomanen er generelt anderledes end os andre (ibid., pp. 53-54).

Udover stemplet som stofmisbruger (den overordnede kategori), risikerer bruger at blive stemplet af sekundære statusræk af familie, venner og kollegaer, så som uansvarlig, med manglende selvkontrol, psykisk syg mv. Becker beskriver, hvordan der ved stofbrug (marihuanaforbrug i Beckers tilfælde) er knyttet 3 former for kontrol til brugen. Stoffet er ulovligt og kategoriseret som umoralsk, hvilket både gør det besværligt at få fat i og medfører, at brugeren må skjule sit forbrug fra andre ikke-brugere (ibid., pp. 75-76).

Denne afvigelse og efterfølgende stempling sker i et komplekst samspil imellem individet og individets omgivelser, hvor den afvigende adfærd igangsættes af berøring med andre afvigere, mens den afvigende adfærd forstærkes af den stempling og ekskludering der gradvist sker. Grundet det komplekse samspil, hvor miljøet i stadig stigende grad påvirker individets valg, illustreres modellen bedst igennem et eksempel.

Beckers studie omhandlede som nævnt 30'ernes jazzmiljøet i Chicago og den adfærd der fandt sted heri, farver eksemplet, der ved første øjekast kan virke noget gammeldags og konservativt, men da det er interaktionen og ikke selve afvigelsen, her marihuanaforbrug, der er interessant, holder dette eksempel stadig i dag.

3.3.1.1. Eksempel på afvigelse

Marihuanaforbrug i Chicagos jazzmiljø anno 1930

Igennem en berøringsflade med andre brugere, præsenteres den nye bruger, nybegynderen, for stoffet og lærer igennem observationer af erfarne brugere, at anvende stoffet, samt at virkningen kommer fra stoffet og at denne virkning er behagelig. Det er en forudsætning, at nybegynderen lærer at bruge stoffet korrekt, at han lærer, at virkningen kommer fra stoffet og at disse virkninger er behagelige, for at nybegynderen skal fortsætte sit forbrug. Hvis et af disse trin ikke indtræffer, indlæres der ingen motivation for brugen af stoffet og dermed stopper brugen (ibid., pp. 58-73). Han lærer endvidere, at det er rimeligt sikkert at ryge i andre brugeres selskab, specielt så længe, at der ikke er ikke-brugere til stede. Denne erfaring muliggør lejlighedsvis brug.

Da stoffet er ulovligt og derfor ikke frit tilgængeligt, er nybegynderen i starten hensat til at *ryge med* hos andre. For at brugeren skal kunne ryge mere regelmæssigt kræver det, at brugeren enten ryger i smug i nærvær af ikke-brugere eller indpasser sig i en social orden, hvor han nærmest ikke bliver eksponeret for ikke-brugere. At ryge i smug

i nærvær af ikke-brugere, kræver at brugeren kan stoffet og symptomerne for ikke brugeren, f.eks. forældre eller kollegaer. Det at stoffet er ulovligt, hvilket er en formel regulering af afvigernes adfærd, medfører, at nybegynderen skal introduceres for dealeren af erfarne brugere, hvilket kræver en mere fast tilknytning til afvigergruppen (ibid., pp. 76-81).

Regelmæssigt brug kræver således, at nybegynderen indgår på regelmæssig basis i afvigergruppen, samt agere hemmelig afviger, når han skal agere i det konventionelle samfund (ibid., Pp. 81-86). Igennem sin omgang med afvigergruppen udvikler nybegynderen sin moralske holdning til marihuana, fra at svare til generalsamfundets, til en mere frigjort holdning, da han i denne omgang præsenteres for rationaliseringer og argumenter for, at stoffet fx ikke er mere skadeligt end andre ting, som den konventionelle del af samfundet bruger, internaliseres (ibid., pp. 86-91). Nybegynderen er således bevidst om sit regelbrud og handler, grundet sin frygt for at blive taget og stemplet i generalsamfundet, med et handlingsmønster der karakteriserer miljøet hvori forbruget foregår og har herigennem stemplet sig selv som afviger, med tilknytning til sin egen subkultur.

I denne forbindelse beskrives kultur som en samling konventionelle forståelser eller holdninger til et *problem*, som en gruppe individer i fællesskab står over for, hvor de blot har en smule isolation fra andre mennesker. Folk der betragtes som afvigere, har typisk det problem, at deres opfattelse af hvad de foretager sig, ikke deles af samfundet. Mennesker der engagerer sig med andre afvigere udvikler således selv en kultur omkring det problem de møder i deres adfærd i forhold til i det resterende samfund (ibid., pp. 92-94). Becker beskriver, hvordan disse marihuanabrugere, som udover deres marihuanaforbrug også tilhører en jazzmiljøet i form at deres virke som musikere, har således skabt sig en egen subkultur bygget op omkring en forestilling om, at de i kraft af deres musikalske virke er noget specielt, og at borgerdyr og [squares] ikke kan forstå dem. Dette er i sig selv ikke et problem, men bliver det, idet musikerne er afhængige af, at normsamfundets borgere kommer og betaler for at lytte til hans musik, mens musikeren helst undgik borgens indblanden. Dette mismatch gøres kun stærkere af, at musikeren arbejder om aften, mens normsamfundets borgere arbejder i dagstimerne, hvilket medfører, at der er lille mulighed for omgang i de grupperinger imellem. Disse musikere står i et dilemma, hvor de er afhængige af at konformere en smule og associere sig med *borgerdyrene* for at skaffe sig en indtægt, mens en sådan omgang med disse *borgerdyr* medfører en udstødelse fra deres eget miljø (ibid., 128-129).

Således kan den vordende jazzmusiker, der igennem hans profession, eksponeres for et miljø, hvor (visse af) generalsamfundets normer ses ned på. Igennem berøringsfladen eksponeres han for forskellige typer adfærd og holdninger, som strider med generalsamfundets normer. Lader musikeren sig ikke skræmme væk af disse afvigende handlinger og holdninger, adopterer han dem langsomt, for til sidst at være dybt involveret i musikermiljøet, hvor en holdning af afsky til normsamfundet dominerer, grundet den stemping musikerne har oplevet.

Becker beskriver, hvordan regler ofte er et resultat af moralsk entrepris, som er et politisk og moralsk arbejde, hvor individer (regel-skabere) søger at hente støtte fra lignende grupper og anvende tilgængelige kommunikationsformer til at udvikle et gunstigt opinionsklima (ibid., p. 149)

3.3.1.2. Regelskaber

Prototypen på regelskaber beskriveres som den reformerende korsfarer, der kræver regelændringer fordi de eksisterende regler er utilfredsstillende for ham, da de ikke forhindrer et eller andet onde. Han opererer med en absolut etik og alle midler der kan skaffe problem afvejen er berettiget. Der er ofte humanitære undertoner i dette arbejde, da korsfarens regelændring i hans egen optik vil medføre at hvis de gør det han synes er rigtigt, så vil det også være godt for dem selv (ibid., pp. 151-152).

Disse moralske korsfarere arbejde oppefra og ned og skal således findes i de øverste lag i samfundet. De vil i deres virke påvirke mennesker der er dårligere stillet end dem selv, selvom disse mennesker måske ikke bryder sig om deres ideer. De moralske korsfarere er ofte mere fokuseret på mål end på midler (ibid., pp. 152-154). Lykkedes disse regelskaber i deres moralske entrepris og skabes der en form for folkeligt opinion imod det, som regel skal forhindre, bliver disse korstøge en dundrende succes og de skaber en ny gruppe outsiders, mens korstoget mislykkedes, hvis regelskaberne ikke finder den nødvendige støtte og regelskaberne selv, risikerer at blive outsider, hvis han ikke dropper sit ærinde.

Afvigelse er også produktet af en entrepreneurs virksomhed i den snævrere og mere specifikke forstand. Så snart en regel er blevet skabt, må den anvendes på specifikke mennesker, før den abstrakte kategori af outsiders, der skabes af reglen, kan blive befolket med konkrete mennesker.

Overtrædere må opdages, identificeres, pågribes og dømmes (eller noteres som "anderledes" og stigmatiseres for deres ikke-konformitet, som i eksemplet med legale afvigergrupper som dansemusikere). Denne opgave

tilfalder som regel professionelle regelhåndhævere, som ved at håndhæve allerede eksisterende regler skaber de særlige afvigere, samfundet betragter som outsiders (ibid., p. 164).

Forbuddet af marihuana i 1930'ernes USA beskrives som resultatet af en regelskabers moralske entrepriser, hvor han fik skabt en folkelig konsensus omkring det moralske forkastelige i dette marihuanaforbrug, på trods af, at adfærden hverken påvirkede regelskaberne eller den generelle amerikaner. Således kan afvigelse ikke alene defineres ud fra outsidersens afvigende adfærd, men må opfattes som et kompleks kollektiv samspil.

3.3.2. Delopsamling

Ifølge Becker skal afvigelse og afvigende adfærd forstås som noget der skabes af de instanser i samfundet som definerer adfærden som afvigende. Der er ifølge Becker ikke tale om, at nogle individer *vælger* at blive afvigere og hopper direkte ud i en antisocial løbebane, men at individer gradvist inddrages i et miljø der anses som afvigende og individet herigennem udstødes. Dette sætter gang i en selvforstærkende proces, hvor sanktioner fra normsamfundets side, kan medføre, at individet trækker sig og involvere sig yderligere i afvigergruppen, hvilket medfører flere sanktioner osv. I sidste ende kan dette medføre, at individet trækker sig helt fra normsamfundet. Når et individ føler sig stemplet som afviger, har det således svært ved at indgå i det miljø, han føler sig stemplet af, hvilket kan være starten på en afvigerkarriere, hvor individet skaber sin selvforståelse omkring det at være afviger. Dette kan være en selvforståelse, der delvist er lovlig, men afvigende, som i eksemplet med den hashrygende jazzmusiker, men der skal ikke megen fantasi til at forestille sig, at en lignende stemplingsproces kan føre til omgang med andre grupperinger, hvor den regelbrydende adfærd har karakter af mere uacceptabelt kriminalitet, som fx i bande eller rockermiljøer.

Kriminalitet skal således ses som en adfærd, hvor nogle formelle regler brydes, som er opsat af andre individer, end regelbryderen selv. Kriminalitet er således for Becker en social proces, hvor ikke bare det regelbrydendes adfærd, men også samfundets regelsættende adfærd, skal ansues, hvis man ønsker at forstå kriminalitet.

3.4. Opsamling

Den historiske videnskabelige behandling af kriminalitet er præget af, hvilke verdenssyn der har været dominerende på et givent tidspunkt. Dette har medført en veksling imellem en anskuelse af, at kriminalitet ene og alene er individets eget ansvar og en anskuelse af, at faktorer udenfor individets kontrol påvirker individet og er medårsagsbærer til kriminaliteten. Den aktuelle videnskabelige behandling af kriminalitet har generelt biologisk/genetiske, psykologiske og sociale forhold som årsagsforklaringer til kriminalitet.

Den biologiske adfærdsmodel anskuer adfærd som et resultat af naturlig selektion. Således er al adfærd, også kriminalitet et resultat af, at adfærden eller dele af adfærden, som fx aggression, har givet en fitness fordel og derfor er blevet selekteret. Denne forklaring bruges blandt andet til at beskrive ungdomskriminalitet, der anskues som et resultat af, at der samfundsmæssigt stilles andre krav til teenageren, end han er evolutionært udviklet til at kunne honorere. Dette fører til at aggression, dårlig impuls kontrol og målsøgende adfærd, der tidligere gav teenageren gode forplantningsmuligheder, i dag anskues som medvirkende til antisocial adfærd.

Denne model er interessant, idet den kan hjælpe med til at forklare visse former for adfærd ud fra adfærdens biologiske forankring. En forståelse af, at teenagere har et velfungerende BAS, men et dårligt fungerende BIS kan fx hjælpe til at strukturere tilbud, der skal fjerne teenagere fra deciderede antisociale sammenhænge. Det er således ifølge denne forståelse relativt ineffektivt at straffe teenagere, idet straffen i meget lav grad aktivere en undgåelsesadfærd, mens det modsat kan være nyttigt at belønne ønsket adfærd. Da teenagere har dårlig impuls kontrol og er meget målsøgende skal disse belønninger komme konsekvens og hurtigt.

Denne forklaringsmodel lider dog under, at man forsøger at værdisætte neutrale processer. Således er evolutionen uafhængig af, om vi som samfund synes en adfærd er moralsk eller amoralsk, hvis adfærden alligevel giver en fitnessfordel. Samtidigt virker det underligt, at man kan anskue individer som evolutionært underudviklet i forhold til samfundets krav, når samfundet nu engang udgøres af disse individer. Hvis samfundsstrukturen var så uhensigtsmæssig ville den givetvis regulere sig, ligesom der de gener, der fx medførte et mildere temperament ville blive opreguleret, da disse individer ville have større forplantningsmuligheder.

Eysencks trækteori bygger mere eller mindre på de samme argumenter som ovenstående, hvor personligheden anskues på baggrund af neurale kredsløb og som resultatet af genetisk arvemateriale.

Personlighedspsykologien har kun i ringe grad skænket kriminalitet selvstændig opmærksomhed. Igennem tiden er tendensen, at disse forklaringsmodeller er blevet mere og mere interpersonelle. Fra at være et resultat af intrapsyriske problemer i form af ødipale konflikter, er anskuelsen blevet udvidet til at inkludere risikofaktorer så som problemer i nærmiljøet, samt individets interaktion med verden. Således er tendensen indenfor denne tilgang, at individet agerer i verden, ud fra de oplevelser det har med sig og antisocial adfærd således er et resultat af, utilpasset opførelse. Grunden til at kriminalitet kun i ringe grad, har modtaget opmærksomhed fra denne disciplin kan skyldes, at vanekriminelle, grundet deres antisociale orientering, kun i ringe grad har opsøgt psykoterapeutisk behandling. De fleste intrapsyriske teorier er udviklet på baggrund af terapeutiske arbejder, hvorfor udviklingen af en intrapsyriske teori centreret omkring kriminalitet, kræver at terapeuten udfører en stor grad terapeutisk arbejde med kriminelle. Endvidere kan en teori være, at utilpasset opførelse af afhængelig af samfundsmæssige og ikke intrapsyriske strukturer, for at blive udtrykt for kriminel adfærd.

Ifølge Beckers stempelingsteori skal afvigende adfærd forstås som skabt igennem definitionen af den sociale regel. Afvigelse er ikke en egenskab der alene ligger hos individet, men en konsekvens af andres anvendelse af regler og sanktioner i forhold til regelbryderen. Den afvigende adfærd starter ofte ved et tilfælde og forstærkes af den fordømmelse regelbryderen oplever. Det er denne dynamik, der er med til at skubbe regelbryderen ud af normsamfundet og ind i antisociale og kriminelle løbebaner. Ved at anskue kriminalitet som noget, der også er skabt i samfundet, påpeges nogle af de vanskeligheder, som det regelbrydende individ står overfor i forbindelse med sin interaktion med normsamfundet og som skaber en yderligere stigmatisering af individet.

3.5. Delkonklusion

Kriminalitet er et fænomen, der er blevet defineret på forskellige måder igennem historien, alt efter hvilket verdenssyn der har været dominerende. Ansvar for kriminelle handlinger har til tider ligget alene på det lovbyggende individs skuldre, mens det på andre tider er blevet årsagsforklares igennem intra eller ekstrapysyriske faktorer. Årsagsforklaringer fra henholdsvis den biologiske-,

personlighedspsykologiske-, samt socialpsykologiske tilgang er afhængige af retningens interesseområde. Det er dog generelt tendensen, at de mere moderne teorier i højere grad lader sig inspirere af de andre retninger, hvilket giver komplekse årsagsforklaringer. Den biologiske tilgang forklarer adfærd og derved også kriminalitet som resultatet af evolution, naturlig selektion og den måde hvorpå individets aktuelle genetiske arvemateriale, der skaber personligheder, interagerer med samfundet. Den personlighedsorienterede psykologi årsagsforklarer kriminalitet som resultatet af afvigende udvikling igennem barndommen, samt som et resultat af de oplevelser individer har haft i sociale sammenhænge, der skaber grundlag for fremtidig handlen. Den mere socialforankrede tilgang årsagsforklarer kriminalitet som noget der opstår, når der skabes regler. Den afvigende adfærd fører til stempling, som udstøder individer ydereligerer og fører til mere antisocial adfærd. Kriminalitet fremstår således som et komplekst fænomen, der kræver en vis tværfaglighed, for at årsagsforklares nogenlunde tilfredsstillende.

Kapitel 4 Metode

I det følgende vil der blive gjort rede for dataindsamlingsteknik, hvilket inkludere metode, valg af interviewdeltagere, samt en præsentation af spørgeguiden, anvendt i dataindsamlingen. Endvidere vil der blive redegjort for analysestrategier, hvilke der er valgt og hvorfor disse er valgt.

4.1. Dataindsamlingsteknik: Fokusgruppeinterview

Som den primære dataindsamlingsteknik har jeg valgt fokusgruppeinterviewet. Som navnet antyder, er et fokusgruppeinterview et interview med en gruppe mennesker fokuseret om et bestemt emne. At der er tale om en gruppe indebærer således, at der interviewes mere en ét menneske ad gangen. Fokusgruppeinterviewet adskiller sig derved fra enkelpersonsinterviewet ved, at dataene skabes i en gruppekontekst. I fokusgruppeinterviewet diskuterer informanterne interviewspørgsmålene med hinanden og ikke med forskeren, der i højere grad agerer moderator. Der findes ved fokusgruppeinterview, ligesom ved enkelpersonsinterview, flere forskellige tilgange til dataindsamlingen, hvor strukturen af interviewet enten er strammere eller løsere, alt efter hvilken type data man stræber efter at skabe. Tanggaard og Brinkmann (2010) opdeler således fokusgruppeinterviews i 3 modeller efter strukturering, en løs-, blandet- og stram model. Den løse model indbefatter en lav grad af involvering fra forskningslederens side og udmærker sig til eksplorativ dataindsamling, samt giver

mulighed for at undersøge interaktionen forsøgspersonerne imellem, mens den stramme model egner sig bedst til projekter, hvor der er mere fokus på indholdet af diskussionerne eller større grupper, hvor der er behov for mere styring. Den blandede model starter åbent og strammes til løbende, for at fokusere dataene mod det ønskede emne (Tanggaard & Brinkmann, 2010, pp. 126-127). I realiteten er der tale om et kontinuum fra en løs mod stram strukturering af interviewet, med uendelige variationer af graden af strukturering; ligesom med alle andre typer dataindsamling og produktion, handler valget af form om projektets art og skal derfor tilpasses hertil. Forskningslederens rolle adskiller sig fra den han har i enkelpersoninterviewet, ved at han, som nævnt ovenfor agerer som moderator. Her skal han få deltagerne til at tale sammen med hinanden, fremfor med ham og sørge for, at deltagerne forholder sig til emnerne for fokusgruppen; graden af moderatorindblanding anhænger selvfølgelig af graden af fokusgruppeinterviewets strukturering (ibid., p. 127).

Opsummeret skriver Steiner Kvale og Svendbrinkmann (2009) således, at

"[Fokusgruppeinterviewet] er kendetegnet ved [d]en ikke-styrende interviewstil, hvor det først og fremmest går ud på at få mange forskellige synspunkter frem vedrørende det emne, der er i fokus for gruppen. Gruppemoderatoren præsenterer de emner, der skal diskuteres, og letter ordvekslingen. Moderatoren har til opgave at skabe en permissiv atmosfære, hvor man kan udtrykke personlige og modstridende synspunkter på de emner, der er i fokus. Fokusgruppen har ikke til formål at nå til enighed om eller præsentere løsninger på de spørgsmål, der diskuteres, men at få forskellige synspunkter på sagen frem. Fokusgruppeinterview er velegnede til eksplorative undersøgelser på et nyt område, eftersom den livlige, kollektive ordveksling kan bringe flere spontane ekspressive og emotionelle synspunkter frem, end når man bruger individuelle, ofte mere kognitive interview. Når det drejer sig om følsomme, tabubelagte emner, kan gruppesamspillet gøre det lettere at udtrykke synspunkter, der som regel ikke er tilgængelige" (Kvale & Brinkmann, 2009, pp. 170f).

Der findes ikke nogen perfekt metode til dataindsamling, der udmærker sig i alle henseender. Det er derimod vigtigt at vælge metoden med projektets formål for øje. Fokusgruppeinterviewet udmærker sig ved, som nævnt ovenfor, at der her skabes data i en gruppesetting. Dette gør denne type interview velegnet til vidensproduktion både

indenfor social konstruktivistiske forskningsparadigmer, hvor virkeligheden bliver anset som skabt igennem social interaktion, samt indenfor realistiske forskningsparadigmer, hvor man anskuer de data der produceres, som faktiske og autentiske data og hvor fokusgruppeinterviewet kan ses som et effektivt og kreativt værktøj til dataindsamling (ibid., p. 121). Gruppesettingen medfører en interaktion deltagerne imellem, idet de kan sammenligne forskellige oplevelser og forståelser, der hjælper til at producere en mere kompleks viden. Pointen ved at vælge et fokusgruppeinterview til dette projekt er således, at meninger, standpunkter, samt dominerende gruppenormer og værdier der gør sig gældende i gruppen kan komme til udtryk og følgelig kan udforskes. På den måde egner fokusgruppeinterviewet sig som metode til dette projekt, da der ønskes en kvalitativ dybdegående indsigt i gruppenormer, holdninger vedrørende, samt forståelser af kriminalitet.

I afviklingen af fokusgruppeinterviewet har forsøgslederen i funktion af sin moderatorrolle til opgave at skabe et åbent rum, hvor deltagerne kan tale sammen. Dette gøres ved at forsøgslederen er opmærksom på deltagerenes interne sociale dynamik og ved at sikre en uformel stemning igennem påklædning og ved valg af venue. Forsøgslederen skal således præsentere de emner der skal behandles, sikre sig at deltagerne taler med hinanden og forholder sig til emnet, samt hjælpe deltagerne til at få udtrykt så mange og varierende meninger omkring emnet som muligt (ibid., pp. 126-127). Som nævnt ovenfor afhænger graden af indblanding fra moderatorerens side af projektets art og ambition. Da ønsket i dette projekt er at undersøge deltagernes holdning til kriminalitet og ikke at undersøge deltagernes interne gruppedynamikker, kan der være behov for en rimelig grad af strukturering fra forsøgsleders side, således at alle deltagere får rum og lov til at ytre deres mening, uagtet at den ikke nødvendigvis er den dominerende i gruppen. Ligeledes er der i dette projekt et ønske om en dybdegående kvalitativ tilgang til deltagerens holdning til kriminalitet, hvorfor forsøgslederens rolle ligeledes er at sikre, at deltagerne forholder sig til emnerne og diskuterer dem i dybden.

Jeg valgte at holde fokusgruppeinterviewet efter arbejdstid i et spisekøkken i tilknytning til et kontormiljø på Nørrebro i København, da der her var plads og ro, samt en neutral atmosfære. Ligeledes var tanken, at lokalernes centrale placering, rent praktisk skulle lette tilgangen for interviewdeltagerne.

4.2. Valg af interviewdeltagere

Når fokusgruppen skal sammensættes, skal deltagerne udvælges ud fra projektets sigte og ambition. Da dette projekt har for øje at udforske, hvordan lægmandsforståelser af kriminalitet tager sig ud, skal interviewdeltagerne for så vidt muligt selekteres ud fra deres funktion som lægmænd. Dette gøres ud fra en overbevisning om, at lægmandsstudier kan bidrage med forklaringer omkring aspekter af social adfærd. Forskning der har undersøgt lægfolk repræsentationer af diverse psykologiske fænomener tyder på, at disse lægmandsrepræsentationer ikke er naive og deterministiske overbevisninger, men komplekse sådanne og indeholdende flerdimensionale analyser af det givne fænomen (Kinman & Jones, 2005, p. 102). Udvælgelsen af interviewdeltagere forudsættes således af, at de er lægmænd, hvilket i princippet ikke udelukker nogle mennesker, udover folk med ekspertviden indenfor området kriminalitet.

Det er vigtigt at have for øje, at de rigtige informanter udvælges. Brinkmann & Tangaard (2010) foreslår at man kan udvælge ud fra en ambition om at maksimere variation og dermed vælge de informanter, man mener giver den største spredning i svar (Brinkmann & Tanggaard, pp. 123-124). Fokusgruppens deltagere skal ikke være for homogene, da en homogen fokusgruppe i højere grad risikerer at have fælles forforståelse af visse begreber, hvilket medfører en risiko for, at der potentielt ikke skabes de relevante data. Modsat bør der heller ikke være for stor spredning imellem forsøgspersonerne, da sådanne kan give uhensigtsmæssige gnidninger, eller give problemer med at relatere sig til hinanden (ibid.).

Der kan være ligeledes ræson i at overveje hvilket kendskab interviewdeltagerne må have til hinanden når deltagernes selekteres, da deres indbyrdes kendskab kan have indflydelse på den gruppedynamik der skabes. Hvis deltagerne ikke kender hinanden på forhånd, er de nød til at spørge til hinanden mere eksplicit, hvilket kan føre til, at man får flere forskellige perspektiver frem (ibid., p. 125). Ligeledes kan der være tale om bias af forskellige art. Forsøgspersoner der kender hinanden på forhånd, vil måske ikke vil lufte meninger, som de ved vil falde i dårlig jord hos andre. Samtidig kan deltagere der kender hinanden, eller deler netværk også bidrage med kvalitativt mere dybtgående beskrivelser, da de jf. deres kendskab til hinanden og deres forståelse af, at deres ideologiske synspunkter ikke falder i dårlig jord, i mindre grad ligger bånd på sig selv. Endvidere kan tiden udnyttes mere effektivt, da en mere tilbundsående diskussion kan gå i gang med det samme (ibid.). Antallet af deltagere indvirker ligeledes på gruppedynamikken og den medfølgende diskussion af emnerne. Jo flere

deltagere, jo flere synspunkter vil der givetvis komme frem, mens diskussionen ligeledes risikerer at blive mere overfladisk, da der er flere der skal have ordet. Således skal antallet af interviewdeltagere overvejes i forbindelse med planlægning af fokusgruppeinterviewet og afstemmes med projektets ambition og sigte.

Der er ligesom ved metodevalg, heller ikke i forbindelse med udvælgelse af interviewdeltager, hverken i forhold til deres indbyrdes kendskab til hinanden, eller i forhold med valg af antal af interviewdeltagere, nogen løsning, der er den perfekte i alle henseender. Således er det nødvendigt at vælge deltagere ud fra det specifikke projekt. Jeg havde en ambition om, at interviewdeltagerne ikke skulle kende hinanden på forhånd, da jeg frygtede, at dette kunne give problemer i forbindelse med bias deltagerne imellem, således at noget enten ikke blev sagt, fordi dette stred imod de dominerende gruppenormer, eller fordi noget var så alment indenfor gruppen, at ingen mener, at det var relevant at sige. Ligeledes var ambitionen, at deltagerne ikke skulle kende mig, da jeg frygtede, at dette ligeledes kunne medføre bias, hvor forsøgsdeltagerne enten følte, at de skulle præstere noget specielt for mig og derfor lod sig påvirke heraf, eller følte, at nogle af deres holdninger var upassende og at de derfor lagde bånd på sig selv. Ved selektion af deltagere valgte jeg at benytte mit primære netværks netværk, således at jeg bad venner om at invitere deres venner til at deltage i projektet. Da studiet har form af et lægmandsstudie, var der som nævnt ovenfor, ikke andre selektionskriterier, end at interviewdeltagerne ikke blev selekteret ud fra deres ekspertrolle. Som incitament til deltagelse i projektet tilbød jeg kage, the og kaffe til deltagerne og valgte at begrænse interviewene til en times varighed. Jeg ønskede mig nogle mindre grupper på maks. seks deltagere. Jeg ønskede at afholde to interview, da dette skulle sikre en grad af spredning interviewene imellem, samt øge sandsynligheden for, at et af interviewene blev vellykket. I praksis viste det sig vanskeligt at få folk til at deltage på baggrund af en sådan invitation og det lykkedes kun at få én positiv tilbagemelding på invitationen. Dette bevirkede, at jeg måtte trække på mit primære netværk, hvorigennem jeg fik sammensat to grupper af 3 informanter, der forud for interviewet havde meget ringe kendskab til hinanden. Da jeg trak på mit primære netværk og samtidig ønskede grupper, hvor interviewdeltagerne havde ingen eller en meget begrænset relation til hinanden, blev det således umuligt at sammensætte grupper på mere end tre informanter. Dette medførte dog også, at alle interviewdeltagerne kendte mig på forhånd. Interviewdeltagerne blev udgjort af 4 kvinder og 2 mænd, med en alder på mellem 28 og 53 år. Interviewene blev afviklet á to omgang med en times varighed hver. Jeg agerede moderator og strukturerede de

indbyrdes diskussioner med øje for, at interviewdeltagerne holdt sig til emnerne og at der blev en stemning, hvor alle fik mulighed for at sige, hvad de havde på hjertet.

4.3. Spørgeguide

Jeg havde udvalgt fire emner, som jeg var særligt interesseret i, som alle lægger sig opad at afdække anden del af min problemformulering: *Hvordan tager fænomenet kriminalitet sig ud i et lægmandsperspektiv?* Til hvert emne har jeg knyttet nogle probespørgsmål, der skal uddybe svarene, således at de bedre kan bruges til at svare på tredje del af min problemformulering: *Hvordan adskiller lægmandsforståelser af fænomenet kriminalitet sig fra den teoretiske forståelse og hvilken konsekvenser kan disse differencer tænkes at have?* Spørgsmålene er formuleret bredt og åbne, da meningen er, at disse skal facilitere diskussion og refleksion. Jeg præsenterer fokusgruppen for interviewformen og det generelle emne og starter interviewet med startspørgsmålet. De andre spørgsmål og probespørgsmålene nævner jeg, såfremt interviewdeltagerne ikke selv kommer ind omkring dette i deres diskussion, eller hvis diskussionen går i stå.

Spørgeguiden præsenteres herunder. De fire emner, er de fire nummeret spørgsmål, mens probespørgsmålene står under, opdelt med bogstaverne a-b-c osv.. Til andet hovedspørgsmål knytter der sig et metareflekterende spørgsmål, der har det formål at få interviewdeltagerne til at tage deres refleksion og diskussion af andet spørgsmål op på et mere overordnet niveau, hvor de tænkes at kunne inddrage den viden og refleksion de har gjort sig igennem probespørgsmålene.

1. Startspørgsmål: Hvad er kriminalitet?
 - a. Kan I give nogle eksempler på kriminalitet?
 - b. Hvordan ser kriminelle ud?
2. Hvad forårsager kriminalitet?
 - a. Anser I kriminelle for at være psykisk syge?
 - b. Er det genetisk betingende eller afhængigt af dårlig begavelse?
 - c. Hvordan spiller sociale sammenhæng ind på kriminalitet?
 - Er der formildnende faktorer vedrørende kriminalitet? /
Hvad gør dette ved ansvaret for kriminelle handlinger,
hvem bærer ansvaret?
3. Er kriminalitet umoralsk?
 - a. Hvordan ser I lovgivningen i et moralsk perspektiv?
4. Hvor længe er man kriminel?

- a. Har ophør af status som kriminel noget at gøre med, at man skal angre sine handlinger?

Det er min ambition at minimere min indblanding i diskussionen mest muligt og primært styre diskussionen, når interviewdeltagerne kommer væk fra emnet, men ellers lade dem diskutere frit og selv veksle imellem de fire overordnede emner. Dette ud fra en overbevisning om, at den frie og ikke-styrede, men stadig fokuserede diskussion bibringer de kvalitativt mest dybdegående data. Tanken er, at jeg ikke ved alt og hvis min strukturering bliver for stram, så risikerer jeg, at interviewdeltagerne udelukkende diskuterer, hvad jeg ved i forvejen.

4.4. Redegørelse for analysestrategi

For at anskueliggøre indholdet i de indsamlede data, skal de analyseres. Dette kan gøres på forskellige måder og lige som med valget af dataindsamlingsstrategi, afhænger valget af analysestrategi af projektets sigte og ambition. Da jeg i dette projekt ønsker at analysere kvalitative data, har jeg valgt at anvende kvalitative indholdsanalyse som min analysestrategi.

4.4.1. Kvalitativ indholdsanalyse

Hsieh og Shannon (2005) præsenterer tre forskellige typer af kvalitative indholdsanalyser; den konventionelle-, den summerende- og den styrrede-indholdsanalyse (Hsieh & Shannon, 2005, p. 1277).

Oprindeligt blev indholdsanalyse anvendt som et kvantitativt værktøj på kvalitative data, hvor tekst blev kodet i eksplicite grupper og beskrevet igennem statistiske analyser. I sin kvalitative form, anvendes (den kvalitative) indholdsanalyse som et værktøj hvorigennem en teksts karakteristika og kontekstuelle betydning bliver analyseret med det formål at opnå viden og forståelse omkring det studerede fænomen. En tekst kan forstås som skrevne data der kan være fremkommet igennem både verbale diskussioner, åben-endede spørgeskemaer, interview, fokusgruppeinterview, observationer, samt skrevne materialer så som bøger, artikler og manualer (ibid., p. 1278) og behøver således ikke at have sin oprindelse som skreven tekst. Den kvalitative indholdsanalyse adskiller sig fra den kvantitative indholdsanalyse ved, at der her ikke bare tælles og grupperes ord som kategoriseres.

Den konventionelle indholdsanalyse bruges primært ved undersøgelser af fænomener, der har en meget begrænset behandling i litteraturen. Ved interview anvendes der her primært åbne spørgsmål og forskeren undgår at anvende foruddefinerede kategorier i

behandlingen af data. Kategorierne skal i stedet formes ud fra data (ibid., pp. 1278f). Det kan dog ved denne databehandlingsstrategi være svært at identificere de forskellige kategorier, mens det endvidere kan være svært at fastslå rigtigheden af disse kategorier, når de er fundet, da der ikke er noget, eller i bedst fald en meget begrænset litteratur at støtte sig op af. Således skal disse kategorier ofte støttes af langvarige observationer eller lignende (ibid., pp. 1280f).

Den summerende indholdsanalyse kan minde om den kvantitative indholdsanalyse, idet den starter med at kvantificere dataene igennem en identificering og optælling af forskellige ord. Den summerende indholdsanalyse går dog skridtet videre end ved den kvantitative indholdsanalyse idet der her også arbejdes med fortolkning af den underliggende mening af ord eller indhold. Denne type indholdsanalyse bliver primært anvendt i analysen af manuskripter i journaler eller tekster i lærebøger og metoden kan anvendes til at sige noget om, hvordan specielle ord eller fraser bliver anvendt. Dette specifikke fokus medfører dog, at konteksten ofte bliver forbigået (ibid., pp. 1283-1285).

Den styrede- eller teoriinformerede indholdsanalyse fremhæves som brugbar i tilfælde, hvor der findes teori og forskning om et emne, men hvor den eksisterende teori og forskning kan udvides igennem en yderligere belysning. Målet med denne form for indholdsanalyse er således at validere eller udvide eksisterende teoretiske rammer. I dette arbejde bruges den allerede eksisterende teori til at udforme og dermed fokusere forskningsspørgsmålene (ibid., p. 1281). Det er denne analysestrategi der anvendes i dette projekt, da den eksisterende teori anvendes i udformningen af spørgeguiden. Denne analysetilgang er mere struktureret end den konventionelle, da tilgængelig teori bruges til udformningen af dataindsamlingsværktøjet, her spørgeguiden. Igennem anvendelsen af åbne spørgsmål og siden probespørgsmål søges uddybende viden og de relevante emner. Data kodes igennem eksisterende kategorier, mens data der ikke umiddelbart kan kodes igennem disse kategorier identificeres og analyseres senere med øje for, om de repræsenterer en ny kategori (ibid., pp. 1281-1282).

4.4.2. Beyond neopositivists, romanticism, and localism: A reflexive approach to interviews in organizational research

Mats Alvesson (2003) argumenterer for, at interviewet er en kompleks social situation, hvorfor man ikke kan gå til interviewsituationen med en naiv overbevisning om, at interviewet er en direkte kilde til informantens indre verden, uden bias. Gør man det, bliver dataene ligeledes naive (Alvesson, 2003, p. 13). Han argumenter i stedet for, at

man ved at tage en række forhold i betragtning, kan gøre egne forskningsspørgsmål og de følgende mulige fortolkninger til genstand for mere reflekterede overvejelser. Dette skal gøres ved at anskue data fra flere sider og acceptere den arbitraritet der kan knytte sig til fortolkning. Dette kræver en vis pragmatisme i balancen imellem refleksion og skepsis på den ene side og målrettethed på den anden (ibid., pp. 13-14).

De metaforer Alvesson argumenterer for, at man skal medtænke i sin udarbejdelse af forskningsspørgsmål og analyse er: interviewet i dets kontekst, etablering og fortsættelse af en historie, identitetsarbejde, anvendelse af kulturelle scripts, moralsk historiefortælling, interviewet som en politisk aktion, sprogligt byggearbejde og diskursens magt. De forskellige metaforer udpeger problemer, der ikke alle kan løses eller undgås, men igennem en refleksion af disse, kan interviewet struktureres eller dataene analyseres, således der fremkommer en større rigdom i dataene.

4.4.2.1 Overvejelser over de otte metaforer og deres implikationer for tilrettelæggelse af interview og gennemførelsen af analyse

I det følgende vil der blive redegjort for de otte metaforer, samt nogle overordnede overvejelser i forbindelse med struktureringen og udførelses af interviewene, samt gennemførelsen af analysen.

Interviewet i dets kontekst

Der argumenteres for, at der under interviewet foregår en kompleks interaktion, hvor deltagerne søger at ordne sig selv/hinanden efter kulturelle normer, for at mindske forlegenhed, frustration og følelsen af et asymmetrisk forhold i tilknytning til status og magt. Dette er et element, som Alvesson mener, at der kun delvist bliver taget stilling til i det kvalitative interview. Risikoen er de data der fremkommer, hvis de anskues som sande, bliver fejlfortolket. Dette er til dels forsøgt undgået igennem struktureringen af fokusgruppeinterviewet, hvor moderatoren søger at give alle mulighed for at få taletid og sikre en rummelig atmosfære, men det er aldrig muligt at finde ud af, hvad der ikke er blevet sagt og hvorfor dette er forblevet usagt. Det kan ligeledes være brugbart i analysen af dataene at overveje hvilken dynamik, der var i gruppen, for at gøre sig antagelser af, om ting blev sagt fordi interviewdeltagerne mente det, eller fordi disse interviewdeltagere forsøgte at positionere sig selv i forhold til de andre interviewdeltagere/moderatoren (ibid., p. 19).

Etablering og fortsættelse af en historie (Interviewsituationen som kilde til at etablere og fastholde antagelser)

Informanten kan have antagelser af, hvad interviewet kan bruges til. Denne forestilling stemmer ikke nødvendigvis overens med hvad forskeren forestiller sig, eller gerne vil have, at informanten skal forestille sig. Forestillingen om, at informanten udvikler sig til at være en samarbejdsvillig og kompetent deltager, er ikke entydigt holdbar. Dette er ligeledes et element, som Alvesson mener, at der kun delvist tages stilling til ved udførelsen og analysen af kvalitative interview. Mens det anerkendes, at den viden der produceres, produceres under et miniparadigme imellem forsker og informant, er interviewsituationen stadig en tvetydig og kompleks proces, der kræver en del intellektuelt arbejde fra interviewdeltagerens side (ibid., pp. 19-20). Dette er igen søgt undgået igennem struktureringen af interviewene, udarbejdelsen af spørgeguiden, samt afviklingen af interviewet, mens det kan ligeledes i analysen være nyttigt at overveje i hvilken grad interviewdeltagerne biddrog med deres egne meninger og ikke med hvad de mente, at jeg ville høre eller havde brug for.

Identitetsarbejde

Det er ikke muligt, at få dybdegående udsagn fra informanten, der er frigjorte fra informantens identitet, her defineret som en sammenhængende selvopfattelse. Dette sker både implicit og eksplicit. Interviewes man som *kvinde*, *leder* eller *indvandrere*, vækkes forskellige identiteter, lige såvel som interview situationen og specifikke spørgsmål også kan opfattes anderledes, selvom der kan være tale om samme biologiske person. Hvem der svarer, er ikke nødvendigvis klart defineret, for hverken informanten eller for forskeren. Det er ikke nødvendigvis en fordel at være for eksplicit omkring hvilken person man ønsker at interviewe, da det ikke er muligt at kontrollere informantens identitet på denne måde.

Informanten kan også anvende interviewsituationen, med en venlig, empatisk lytter, til at udtrykke/udbygge/definere/reparerer en foretrukken selvidentitet - dette er ikke nødvendigvis det *sande* selv, men kan være et udtryk for et ønske om at udtrykke et ønsket (valued) sammenhængende jeg (ibid., p. 20). Dette er ligeledes et forhold, der både har indflydelse på interviewsituationen og på analysen og som der ikke nødvendigvis tages højde for i hverken tilrettelæggelsen af interviewet eller analysearbejdet, indenfor de kvalitative eller kvantitative traditioner. Det må således vurderes i analysen, om der er tale om, at kun dele af interviewdeltagerens person skinner igennem grundet et sådan identitetsarbejde.

Anvendelsen af kulturelle script

Informanten skal i interviewet typisk kommunikere *sandheden* til en person individet

aldrig har mødt før. For at opnå dette, anvender han et vokabularium, metaforer, genrer og konventioner for, hvordan der tales - såkaldte kulturelle scripts. Kulturelle scripts kan være delt bredt over samfundet, eller mere snævert imellem forskellige subkulturer, eller på arbejdspladsen. Disse scripts kommer til udtryk, når individet kommer med selvmodsigende statements. Her kan der være tale om, at det ene statement er et kulturelt script, altså et narrativ man fortæller hinanden i ens omgangskreds/subkultur, mens det andet kan have mere rod i en faktuel sandhed, eller ligeledes være et narrativ der dominerer andre dele af ens sociale liv. Dette er problematisk mener Alvesson, da disse scripts er ureflekterede (ibid., pp. 20-21). Dette er et problem, der kun delvist bliver taget hånd om, indenfor de kvalitative interview, ligesom med de ovenstående. Min holdning til de udfordringer som denne metafor udpeger, er splittet, da det ligesom med identitetsarbejde må ansues som en del af individets helhed, hvis han agerer ud fra sådanne kulturelle scripts, mens det modsat er obstruerende i forhold til at afdække nye aspekter af fænomenet igennem en folkepsykologisk linse.

Moralsk historiefortælling

Folk vil gerne give et godt indtryk af sig selv og de sociale sammenhænge de følger de identificerer sig med og repræsenterer, hvilket kan gøre dem modvillig til at bryde tabuer.

De udfordringer som metaforen moralsk historiefortælling udpeger, ligner, men er ikke identiske med de, der knytter sig til kulturelle scripts. Moralsk historiefortælling kan forekomme, når individet er nervøst for at komme til at fremstå i et dårligt lys (ibid., pp. 21-22). Dette kan være problematisk i forhold til indsamlingen af data og er relevant at have med i overvejelserne af både strukturering af interview, samt analysen af data. Der kan til dels argumenteres for, at man igennem en tillidsfuld atmosfære kan skabe et rum, hvor der ikke er behov for sådan moralsk historiefortælling, men dette er i givet fald, noget det højst kan efterstræbes.

Interviewet som en politisk aktion

Det er ifølge Alvesson en illusion at antage, at informanterne er motiveret til at svare ærligt, uselvisk og med stor villighed. Informanterne er derimod ofte motiveret af egne interesser og vil således antageligt anvende interviewet som et middel til at fremstille sandheder, der er favorable for dem selv. Interviewdeltagerne vil således ofte se forskeren som et middel til at videreformidle deres budskaber til højere instanser. I

denne produktion kan der forekomme aktive konstruktioner i form af både direkte løgne og defensive manøvrer (ibid., p. 22).

Dette problem med interviewdeltagernes egne motivation oplevede jeg tydeligt i forbindelse med rekrutteringen. Her viste det sig meget vanskeligt at skaffe de ønskede deltagere, muligvis fordi de manglede egne motiver og interesser for at deltage i interviewet. Havde interviewet forgået indenfor en erhvervsmæssig organisation, er det muligt, at rekrutteringen havde været lettere, da informanterne som Alvesson foreslår, havde haft en opfattelse af, at interviewet fungerede som et talerør til de højere instanser. Indenfor samfundsmæssig forskning ses det ofte, at deltagelse belønnes med større gaver, hvilket afspejler vanskeligheden med at tiltrække de ønskede interviewdeltagere.

Dette medfører mulige forskningsmæssige dilemmaer, da det blandt andet kan frygtes, at interviewdeltagere der aflønnes, føler, at de har nogle forpligtelser til at levere et korrekt materiale jf. metaforen etablering og fortsættelse af en historie. Samtidig kan det ikke udelukkes, at de der deltager i samfundsvidenskabelige interviews har en forestilling om, at de herigennem bliver hørt af lovgiverne, hvorfor interviewet for dem også fungerer som en politisk aktion. I dette tilfælde, hvor jeg var nødsaget til at rekruttere interviewdeltagere via mit primære netværk, løber jeg ligeledes den risiko, at interviewdeltagerne føler, at de har nogle forpligtelser til at levere korrekt data, samt at de mere direkte end ved de to ovenstående eksempler agerer politisk i forhold til egne interesser overfor mig eller de andre interviewdeltagere, de ligeledes er bevidste om, er rekrutteret i min primære netværk og de muligvis kommer til at se igen. Modsat er mine informanter bevidste om, den ringe opmærksomhed dette projekt får udenfor den snævre bedømmelsessituation, hvorfor deres politiske motiver i forhold til at påvirke lovgivere igennem deltagelsen i dette projekt bør være minimale.

Sprogligt byggearbejde

På linje med forståelsen af identitet i den narrative psykologi, mener Alvesson, at informanten bygger et narrativ omkring situationen, som i lighed med det kulturelle script ikke er den reelle sandhed, men en belejlig historie, der kan udfylde hullerne imellem sandhederne med fiktion, således at der er en sammenhæng i det der fortælles og at både identitet og moral balanceres (ibid., pp. 22-23). Dette er en metafor, der ifølge Alvesson i meget lille grad bliver behandlet indenfor de kvalitative interviews, hvilket medfører dårlige data.

Diskursens magt

Med denne metafor bevæger Alvesson sig ind i en poststrukturalistisk verdensforståelse. Individets subjektivitet er konstitueret af narrativet og individet er således underlagt diskursen. Subjektiviteten er således i dette perspektiv en ustabil og tvetydig størrelse, hvor tanker og handling afhænger af de subjektiviteter og de diskurser der er tilgængelige for individet. Denne metafor fremhæves som en parallel til identitetsarbejde, men med mere fokus på sproget som skabende. Her ses individet som produkt af diskursen, mens han i identitetsarbejde metaforen forsøger at skabe identitet igennem diskursen (ibid., p. 23-24). Dette beskrives også som *”autonomi / determinisme” problemet der opstår ved at magtfulde makrodiskurser opererer bag og på interviewdeltageren* (ibid., p.18). Således kommer diskursens magt til udtryk igennem en enten passiv eller aktiv udtryk af de dominerende diskurser. Ligesom ved de kulturelle er min holdning til de udfordringer som denne metafor udpeger splittet. Det er dog stadig potentielt brugbart i analysen af dataene, da det giver baggrund til refleksion og overvejelser af dataene, hvilket hjælper til at give mere indsigt heri.

4.4.2.2 Opsamling

Igennem anvendelsen af disse metaforer muliggøres en refleksion, der giver mulighed for at anskue flere rigtige fortolkninger af samme udsagn på én gang; dette skal dog gøres med øje for, at de data man får, også skal anvendes. Der skal således arbejdes med fleksible rammer frem for faste teoretiske definitioner, med det for øje, at der ikke er nogen definitiv sandhed.

Flere af metaforerne er til dels blevet behandlet i forbindelse med struktureringen og udførelsen af interviewene, hvilket medfører, at jeg således også har reflekteret over disse i processen. Budskabet fra Alvesson, er dog, at der ikke er nogen endelig løsning på de udfordringer som disse metaforer medfører, men at de skal ses som en betingelse ved alle typer menneskelig interaktion. Man skal i forskningsregi således overveje og medtage disse metaforer i operationaliseringen og udførelsen af dataindsamlingen, men også være opmærksom på, hvordan disse metaforer uundgåeligt påvirker dataene, når man behandler dem. *Rene* data kan muligvis ses som et forskningsideal, men er noget, der højst kan efterstræbes og det er i dette lys at disse metaforer også skal anskues.

Mens mange af metaforerne synes at ligne hinanden, har de alle forskellige fokus på, hvordan individet i forskningssituationen håndterer den opgave som interviewet er. Således kan Alvessons metaforer hjælpe til refleksion af, hvordan den snævre sociale

situation som interviewet er, påvirker interviewdeltagerne og dermed dataene (interviewet i dets kontekst), hvordan interviewdeltagerne kognitivt klarer den situation de sidder i og hvordan dette påvirker dataene (etablering og fortsættelsen af en historie), hvordan interviewdeltagerne søger at styrke eller bevare deres ego og hvordan dette påvirker de fremkomne data (identitetsarbejde), hvordan interviewdeltagerne håndterer den institutionelle kontekst de er i og hvordan dette påvirker dataene (kulturelle scripts), hvordan interviewdeltagerne søger at bibeholde eller styrke deres moralske ståsted og hvordan dette har indvirkning på dataene (moralisk historiefortælling), hvordan interviewdeltagerens motivation for deltagelse i interviewet påvirker deres svar og dermed dataene (interviewet som en politisk aktion), samt hvordan udfordring med at konstruere og blive konstrueret af de sproglige diskurser påvirker interviewdeltagerens svar og dermed også dataene (sprogligt byggearbejde og diskursens magt) (ibid., p. 18).

Igennem denne refleksion bliver det muligt at anskue flere rigtige fremkomne synspunkter af de samme udsagn. Dog advarer Alvesson også om, at der er tale om en balancegang i arbejdet med disse metaforer, hvor en vis pragmatisme og fleksible rammer må tages i brug, for at anvende de fremkomne data. Metaforene skal således bruges refleksiivt og de kan alle overvejes, selvom de i forskellige sammenhænge alle kommer mere eller mindre til sit ret (ibid., p. 26).

4.5. Etik

Som ved alle forskningsprojekter, knytter der sig til dette projekt nogle etiske overvejelser. Dette projekt bygger på empiri, hvilket medfører, at menneskers personlige erfaringer, ytringer og holdninger, som de er udtrykt i interviewene i dette projekt, lægges ud i det offentlige rum, i forbindelse med offentliggørelsen af projektet. I denne forbindelse er der taget følgende hensyn for at sikre, at interviewdeltagerne ikke udleveres. Der er indhentet samtykke til deltagelse, interviewdeltagerne er forud for interviewene blevet oplyst projektets sigte og ambition og interviewdeltagerne er blevet gjort opmærksomme på, at al deltagelse, samt alle svar de gav ved evt. deltagelse var frivillig. Da den magtbalancen i interviewsituationen er skæv, er der dog alligevel risiko for, at interviewdeltagerne har følt sig presset til at svare på spørgsmål, eller ytre holdninger, som de ikke var trygge ved. For at beskytte interviewdeltagerens identitet, er interviewene blevet anonymiserede, både med navn, men også udsagn der kunne hjælpe til at identificere interview, er blevet omskrevet med dette for øje. Interviewdeltagerne er endvidere blevet informeret omkring denne anonymisering. Jeg har

endvidere gjort mig bekendt med de formelle etiske regler vedrørende håndtering af personfølsomme data og sikret mig, at jeg følger disse.

Da erkendelsesinteressen i dette projekt er frigørende og reflekterende er det nødvendigt at overveje, hvilke konsekvenser en sådan frigørende oplysning har for modtageren af budskabet. Det er ikke sikkert at modtageren ønsker at *oplyses og frigøres*, hvilket medfører, at en sådan ambition kan anskues som overgribende. Modsat anskues mennesket som både autonomt og kritisk, hvilket medfører, at det selv kan tage stilling til, hvilke informationer, det ønsker at forholde sig til og hvilke det ikke ønsker at forholde sig til. Endvidere kan der i samme boldgade argumenteres for, at individet fratages et valg, hvis det ikke præsenteres for muligheden for at forholde sig til denne oplysende viden, hvilket ligeledes kan anskues som et overgreb. Ingen forskning er værdineutral. Dette projekt omhandler kriminalitet og mine holdninger til fænomenet vil under alle omstændigheder skinne igennem. Jeg søger i stedet at argumentere åbent og faktuel, hvilket skaber større gennemsigtighed. Dette skal sikre, at skulle resultaterne fra dette projekt blive anvendt i enten i politisk praksis eller i anden forstand, så bliver resultaterne anvendt på mest informerede måde (Tanggard og Brinkmann, pp. 429-445).

Kapitel 5 Analyse

I det følgende vil dataene blive præsenteret og analyseret med henblik på, at svare på anden del af problemformuleringen: "*Hvordan tager fænomenet kriminalitet sig ud i et lægmandsperspektiv?*". Der vil blive lagt ud med en deskriptiv analyse af de enkelte interview, hvor fundene præsenteres og opsummeres. Denne opsummering vil blive brugt til at undersøge, i hvilken udstrækning de forhold, der udpeges af Alvessons metaforer har indvirkning på interviewdataene og hvad denne indvirkning betyder for disse. Herefter følger den teoriinformerede indholdsanalyse, hvor interviewene vil blive analyseret igennem en teoretisk linse. Kapitlet afsluttet med en konklusion på anden del af problemformuleringen.

5.1. Deskriptiv analyse af interview 1

I interview 1 defineres kriminalitet først overordnet og kategorisk som lovbrud.

- A: Hvis man ser på det samfundsmæssigt, så er det vel, at man bryder loven*
B: Ja – altså at der er nogen der gør noget, som samfundet har bestemt, at man ikke må [...]man kan sige, at fælles for det alt sammen er vel, at det alt

sammen er kriminalitet. Uanset om man går overfor rødt eller slår 1000 mennesker ihjel på én gang. -Så er man bare et lidt større røvhul, hvis man gør det sidste, end det første, men det er vel stadig det sammen.

Her forstås kriminalitet som brud på en social vedtagelse.

Denne definition er dog ikke helt dækkende, idet interviewdeltagerne også gradbøjer kriminelle handlinger. Nogle former for lovbrud nedtones, mens andre decideret ikke anerkendes af interviewdeltagerne, ligeledes skelnes der mellem lovbrud der gør de lovbyggende individer kriminelle og lovbrud der ikke gør, hvilket synes bundet op på gentagelse..

A: Der er vel mindre former for kriminalitet, så som hverdagskriminalitet, som alle har begået på et eller andet tidspunkt.

B: Ja der er jo også forskel på, hvornår man er kriminel, fx hvis man har kørt sprit og skal tage sit kørekort igen, så vil man i loven øje jo nok være kriminel, men det vil jeg jo ikke synes man er, der skal jo også være sådan en form for gentagelse, før jeg siger om nogen, at de er kriminelle...

C: Jeg anerkender det heller ikke som en kriminel handling at købe en lille smule hash på Christiania

Ligeledes findes der nogle mere kendte kriminelle, som ifølge interviewdeltagerne ikke helt betragtes som kriminelle i den generelle offentlighed.

A: Den eneste man kender er vel Klaus Riskær.

B: Ja og jeg tror ikke, at flertallet af danskerne opfatter manden som entydigt kriminel.

C: Eller Kurt Thorsen – men han er vel nærmest en folkehelt.

B: Det er rigtigt nok, de kan ligesom ikke rigtigt skade nogen på samme måde [...] men det kan også være, at det er fordi, at det ikke er det, man bliver præsenteret for i de der håbløse fængselsdokumentarer. Der er det jo folk der har pandet en eller anden ned man møder, eller folk der har solgt stoffer eller lignende, men det er sjældent at de der fængselsprogrammer har ham der slipsdrengen, som har svindlet den danske stat for 3 milliarder kroner med i programmet. Det fylder ligesom ikke på samme måde i vores stereotyp.

Nogle former for lovbrud anerkendes ikke af interviewdeltagerne, mens andre gør. Det er specielt personfarlig kriminalitet der af interviewdeltagerne betegnes som kriminelt

A: Ja man har nok eller er andet billede af, hvad kriminalitet er, det er nok noget med vold og mord.

B: ... og narkotika

A: Jeg tror, at det typisk er de der store pumpede fyre, som kan skræmme en både psykisk og fysisk, [...]de virker meget primitive i deres tilgang til tingene, altså den der er stærkes bestemmer.

B: Ja og [præget af en] quickfix tilgang. Man kan stjæle eller slå sig til succes.

C: Det handler nok i høj grad også om, hvilken type kriminalitet man selv er bange for. Jeg er jo ikke bange for, at der er nogen der tømmer min bankkonto, der er jo ingen penge på. Men jeg er jo bange for at blive voldtaget eller få tæsk, eller bliver skudt i et bandeopgør

Om der er tale om lovbrud eller decideret kriminalitet afgøres i høj grad, om der er tale om en enkeltstående handling, eller om der er tale om en livsstil, samt om denne livsstil er farlig.

C: [Man] associerer dem jo også bare med [...] kriminel livsstil, det er jo bandekriminalitet.

B: [...]]Jeg tænker, at det har noget med vold at gøre. Våben, narko.

Generelt kan kriminalitet godt tilgives, hvis livsstilen ændres og det tidligere kriminelle individ konformerer til samfundets generelle normer.

B: [...] vi kan godt blive enige om, at man kan være tidligere kriminel, hvis man holder op med at sælge stoffer, eller holder op med at begå vold, fordi man holder op med at være skør i hoved [...]

I visse tilfælde er den afvigende adfærd dog så afvigende, at interviewdeltagerne enten ikke tror på, at den afvigende adfærd kan ophøre, eller kan tilgive de afvigelser der er foretaget.

B: [...] men hvad nu hvis man er pædofil?

C: så er man altid pædofil! Det handler igen om mine følelser omkring det, [...] Jeg tror bare, at man skal være virkelig syg oven i hoved, altså... slå nogle ihjel, jeg kan godt se, at der kan være nogle formildende

omstændigheder, men at voldtage nogen...

B: Så kan man jo gå i terapi og alt muligt. Jeg har det ikke nødvendigvis sådan, at hvis man én gang i sit liv har begået et seksuelt overgreb, at man så er det resten af livet

C: jeg ved heller ikke, om jeg synes, at de er kriminelle, men jeg tror jeg ville have det svært med ... ville du have det fedt med at hænge ud med sådan en person og være de 2 sidste der gik fra baren?

Om et individ bliver kriminelt afgøres af individets miljø, biologi og personlighed.

A: Jeg tror, at man bliver præget af sine omgivelser

C: jeg har hørt, at det er magt, prestige og piger – så man laver sygt mange damer på det der...

B: Så altså omgivelserne?

B: Jeg vil vove en påstand om, at der også er noget med uddannelse, i langt de fleste tilfælde tror jeg også, at der er tale om mangel på uddannelse og ikke et ekstremt højt intelligensniveau. Men på den anden side så er vi tilbage ved de der finansmænd, som både har et højt intelligensniveau, men som også er skrupelløse.

C: Det er jo rigtigt meget lokalmiljø og opvækst, bandemedlemmer vokser jo op i et kriminelt miljø, men det gør finansmænd ikke

A: Det er også min fordom om de folk der bor sådan nogle steder. Men de er jo også præget af deres omgivelser. Jeg har læst, at dem med flest penge faktisk giver mindst til velgørenhed. Mine personlige oplevelser med disse privilegerede mennesker er også, at der er en holdning til, at det er en lille smule legalt at snyde i skat, når man betaler topskat – man skal være sin egen lykkesmed.

C: Jeg tror også der er en forskel på, hvad man definerer som kriminelt. Jeg tror at de der drenge ude i Nordvest der stjæler en bil, de godt ved, at det er kriminelt, men de er så stigmatiserede alligevel, så at det kan være lige meget.

B: Så der kan være sociale forskelle i, hvordan man bliver kriminel og i måden hvorpå man forsøger at legitimere sin kriminalitet. I Gentofte så legitimerer man det ved, at man alligevel betaler topskat i forvejen, mens man i Nordvest legitimere det ved, at man alligevel bliver set ned på af samfundet, så man kan lige så godt gøre det her også.

C: Det eneste der er fælles for det er jo, at det er noget som loven har

foreskrevet, er kriminelt. Der er jo alt efter hvilket socialt segment man hører til og hvilke lovovertrædelser man begår nogle forskellige faktorer der gør sig gældende

Således forstås både biologiske, sociale og psykologiske vilkår en del af som ætiologien til kriminalitet. Hvorvidt denne fjerner ansvar og det derved kan ses som formildnende omstændigheder varierer fra interviewdeltager til interviewdeltager, samt fra handling til handling.

B: Jeg tror egentligt at jeg er enig, men jeg tror også der er en risiko for, at ... alt kan jo forklares, hvis man har den der opfattelse af, at det er arv og miljø der skaber folk, så er det også en balance hvor man kommer til at sige, at du blev pædofil fordi du selv blev udsat for incest og det er synd for dig, at du blev udsat for incest, så derfor kan vi bedre forstå, at du selv forgriber dig... der er jo en balance i det der med at forstå og kunne forklare og så det der med at kunne acceptere og undskylde.

C: Jeg synes ikke nødvendigvis at det hænger sammen med, at man undskylder det, så er der tættere til behandling og handlemuligheder – det er ikke fordi jeg tænker at det er synd for ham og han skal beholde sit job som pædagogmedhjælper.

B. Det er også interessant det der med, at man synes, at hvis man er seksualforbryder så er der et eller andet i ens psyke som gør, at man afviger fra normalen, så er man ikke rigtigt rask.

C: Det er jo også fordi størstedelen af os, vi ikke synes, at det er fedt at have sex med små børn der græder, men det er sådan noget som voldtægtsmændene må synes er meget frækt.

B: Så en af forklaringerne på at man bliver seksualforbryder er, at man ikke er rigtigt rask i hoved.

Således fremstår seksuelle overgreb for B og C, som noget så forkert, at det muligvis kan forklares med psykisk sygdom, men at det ikke kan undskyldes af samme. Modsat så benævnes *angrebet på Krudttønden* i København i februar 2015¹⁰ som et tilfælde, hvor miljømæssige faktorer kan forklare og måske formildne for B og C.

C: Jeg tænker, at han er et helt ødelagt menneske der flere gange har prøve på at få hjælp og ikke får det. I hans tilfælde tænker jeg faktisk, at det er

¹⁰ Her refereres til det ene af de to skudattentater der fandt sted i København d. 14. februar 2015 – http://da.wikipedia.org/wiki/Skuddramaerne_i_København_2015

systemet der presser folk ud i ekstreme situationer. Selvfølgelig har man som menneske også et ansvar, men det er bare så nemt at sidde og sige...

B: Jeg tror ikke på, man kan fratage mennesker et ansvar, der er sikkert en masse mennesker omkring ham der har svigtet, men det er stadig ham der trykker på aftrækkeren.

A: Jeg tror, at der kan man ligge den der, at man kan godt forstå det, men man kan ikke undskylde det. Der er mange der kommer fra en fucked up barndom, men som ikke går ud og skylder. Det samme med banderne, jeg tror godt de ved, at det ikke er normen.

C: det er heller ikke fordi jeg mener, at man kan være helt ansvarsløs, men jeg mener, at der kan være formildende omstændigheder

Det samme gør sig gældende i forhold til bandekriminalitet

C: Jeg synes, at dem der, der er vokset op i hardcore bandemiljøer måske godt kan, det kan være svært at tage det der velovervejede valg ... nej har jeg lyst til at være i en bande eller ej, det er noget man er socialiseret til, mens Stein Bagger og Kurt Thorsen de begge har et helt klart valg om at de begge vil være nogle røvhuller

5.1.1. Opsamling

Overordnet set er kriminalitet en følelsesbetonet størrelse, der primært afhænger af, om interviewdeltagerne i interview 1 finder den kriminelle adfærd truende eller moralsk forkastelig i en sådan grad, at de ikke kan identificere sig med den. Det er kun i forbindelse med definitionen af formildende omstændigheder, interviewdeltagere udviser en egentlig uenighed. Økonomisk kriminalitet falder lidt udenfor kategori, idet interviewdeltagere når adspurgt herom, definerer det som umoralsk og i visse tilfælde også som livsstil, men denne form for kriminalitet ligger dem meget lidt på sinde, da de ikke selv tager den op eller uddyber. De lovbrud som interviewdeltagerene selv oplyser at de har begået, begår, eller er villige til at begå, definerer de i store træk som acceptable. Disse lovbrud anses ej heller af at være af en karakter, der gør dem kriminelle. Forseelser som at gå overfor rødt, eller køre for hurtigt, anses som brud på en del af anerkendt lovgivning, mens andre forseelser som f.eks. at skjule flygtninge for at forhindre udvisning, eller at købe og besidde hash til eget forbrug i modsætning hertil, er brud på dele af lovgivningen som de lovbrudende interviewdeltagere ikke anerkender. Om man er kriminel er således afgjort af mere og andre ting, end om man har brudt loven.

Kriminalitet anskues i interview 1 som resultatet af både intrapsyriske forhold, så som det at være skør i hoved, eller begærlig og af samfundsmæssige forhold, så som det at være præget af sit lokalmiljø og eksponeret for kriminalitet, samt det at blive svigtet af samfundet. Endvidere beskrives det, at stigmatisering af individer, gør at disse individer selv oplever deres kriminelle handlinger, som mere acceptable.

5.2. Deskriptiv analyse af interview 2

Kriminalitet beskrives i interview 2 som lovbrud. Det noteres, at loven er forskellig i forskellige lande, men også, at straffe variere fra land til land og at nogle straffe, der således er vedtaget ved lov i et land, strider imod lovene i andre lande.

Y: I forskellige lande, kan noget være kriminelt, mens andet er kriminelt i andre lande. Hvad med sådan noget som dødsdomme. Det er der i USA, men det er jo kriminelt her.

Kriminalitet forstås herved som lovbrud, hvilket er en flygtig størrelse, da det er en konstruktion lavet internt i et givent landet. Kriminalitet beskrives som en subjektiv størrelse. Det at det er en subjektiv størrelse og defineret af det enkelte individ, betyder at individer der begår lovbrud, ikke anser sig selv for kriminelle, eller i hvert fald anser andre som mere kriminelle end de selv er.

X: Det sjove er, hvordan folk selv betragter kriminalitet. Der var en udtalelse fra en mand, her for ikke særligt længe siden, der havde fået en fartbøde: "hvorfor bruger de ikke tiden på de kriminelle". Han oplever ikke sin forseelse for kriminel, selvom den kan koste menneskeliv. Kriminalitet er noget der forgår i en særlig kultur, hvor man ikke [selv] er. Folk opfatter tit det de gør som enkeltstående lovbrud og ikke kriminelt.

Z: det er en subjektiv størrelse, der er bestemt i det pågældende land, men der er jo også det med hvad man selv synes, men ...

Y: Fx dem der går og stjæler cykler kan anses som kriminelle, men de tænker sikkert at de store bankfolk er de kriminelle [...].

Z: Ja ens opfattelse af kriminelle som gruppe, der tænker man jo ikke sig selv i, selv om man kører for hurtigt

Der er dog en grænse imellem, hvad der opfattes som decideret kriminalitet eller kriminel adfærd af interviewdeltagerne og hvad der opfattes som enkeltstående lovbrud.

X: [Det er] ikke banditter i habitter, [men] nok nogle andre mennesker, som man forbinder med kriminalitet [...]. Når folk snakker om kriminalitet så er det mere politisk. Det er meget holdningsmæssigt.

Z: Nej ved kriminalitet skal det næsten være sådan lidt grovere, der skal være noget overgreb. Noget hvor man bevidst går ind og genere andre mennesker.

X: Det er også derfor jeg tit tænker, at man tænker på subkulturer, når man tænker på kriminalitet, her tænker man at det er en del af deres livsstil – og det er det også. Det er en accepteret del af det at være i en indvandrebande, at begå kriminalitet.

Z: Det er vel sådan noget med hashhandel eller overgreb i form af en der slår en anden, eller stikker en anden [ned], hvor du sådan decideret genere et andet menneske. Jeg kører også for stærkt, og jeg bryder loven, men ordet kriminalitet lægger op til, at det skal være voldsommere på en eller anden måde. En mere bevidst gene af andre mennesker.

Y: Sådan har jeg det også. Det har noget at gøre med fysisk eller psykisk harme på en anden person. For noget, hvor nogen har stjålet noget, ser jeg ikke på samme måde som kriminelt, da det ikke på samme måde gør skade på andre

Det er således primært det, at adfærden er bevidst og til skade for andre, der gør den til kriminalitet, fremfor et enkeltstående lovbrud. Der nævnes i denne forbindelse eksempler, hvor folk uforvarende skader andre, men disse anses i mindre grad som kriminalitet

X: Ja eller har Litauere boende i kælderen, som giver denne astma resten af livet. Man kan påføre folk nogle betydeligt større gener, som faktisk er acceptabelt og som også kan være fysiske overgreb, der pga. folks sociale situation presser dem til at udføre noget arbejde, hvor vi i DK har nogle regler for at overholde nogle sikkerhedsregler. Det er lidt sjovt, at det handler mere om, hvem der gør det, end hvad man gør.

Det bemærkes også, at det ofte er en anden type individer end dem man typisk associerer med kriminelle, der slipper afsted med at skade andre uforvarende, uden at blive stemplet som kriminelle. Kriminelle individer beskrives som store og farlige af udseende, samt at de går i mørkt tøj.

Z: Jeg tænker mere på en pumpet fyr, pumpede steroide type

X: Klassiske tatoveringer der går helt her op (peger på halsen, lige under hagen)

Z: Sorte trøjer og tatoveringer, sådanne rockertyper

Men også som letpåvirkelige individer, der følger strømmen og keder sig.

Y: Jeg tænker mere på sådan nogle teenagedrenge, sådan en som er usikker på sig selv og bare gør det samme som alle kammeraterne. De store rockertyper, jeg ser dem som farlige, men går ikke hen og gør noget ved én, bare fordi man står der, mens sådan unge drenge de godt kan finde på at gå hen bare for at gøre et eller andet, fordi de keder sig. Jeg tænker, at en stor rocker er farlig, men han vil ikke gå hen og slå én ned for nogen småpenge man har i lommen. De er mere organiseret, de går efter the big bucks, hvor almindelige mennesker ikke behøver at være bange for dem, man skal bare lade være med at kigge på dem og provokere dem.

Z: Du tænker mere kriminalitet som sådan noget, der er farligt for du og jeg

Y: Ja jeg tænker, at rockerne begår meget kriminalitet internt, de banker hinanden, men de ved godt hvad de går ind til, mens sådan en teenagedreng der banker dig, fordi han vil have en 20

Her beskrives kriminelle primært i form af deres uforudsigelighed og den risiko de udgør for interviewdeltageren.

Det er de sociale konsekvenser der menes at afholde individet, også interviewdeltagerne, fra at begå kriminelle handlinger.

X: Jeg tror, at det der afholder folk for at lave noget kriminelt, det er muligheden for sanktioner. Når du er marginaliseret, så er situationen en anden, det er jo ikke ødelæggende for dit ry at komme i fængsel, men hvis man er bankfunktionær... hvis du allerede er der ude, hvor du ikke har noget at miste, så er vejen kortere. Nogen gange kan du faktisk få højere status

Denne afskrækkende effekt beskrives dog kun som virksom blandt individer der indgår i generalsamfundet i en eller anden udstrækning. Således beskrives det, hvordan individer der indgår i en anden marginaliseret subkultur ikke oplever det samme pres for at passe ind.

X: Men jeg tror meget, at det er den der kultur, hvis alt håb er ude, så kan man lige så godt hugge den der bil, fordi man kommer aldrig til at tjene til den der bil.

Generelt opleves kriminalitet som affødt af kedsomhed, at havne i det forkerte selvskab og en manglende evne til at honorere de krav der bliver stillet til en.

Z: Jeg tror også helt banalt, at det handler om at havne i et dårligt selvskab og ikke have de rigtige rollemodeller der hjemme.

Y: Jeg tror også, at det handler om adrenalin og kedsomhed [...]

Z: Jeg tror måske også, [...] det ene tager måske det andet.

X: Jeg tror også mange af sådanne underslæbs ting skyldes, at man har sat sig for hård og har nøglen til pengeskabet [når] man hører om mange af de der sager, så er det fordi de ikke har kunnet honorere de krav konen og børnene har stillet.

Endvidere beskrives det, hvordan nød kan være et subjektivt begreb og hvordan individer der har været vant til at have meget, vil lide mere med en lav indkomst, end individer der altid har haft en lav indkomst gør det, hvilket udgør forklaringsgrundlaget for, hvorfor individer i højere indkomstlag bliver kriminelle.

*Z: Ja det er jo lidt sjovt, fordi der er det jo af nød de bliver kriminelle, hvor man kan sige, at hvis man tager sådan et land som Colombia, så er det **virkeligt** af nød, altså mine børn får ikke noget at spise.*

Y: Folk er måske heller ikke vant til at have så meget så... så tror jeg, at folk der har været vant til at have meget hele vejen igennem, der lige pludseligt at leve med mindre, for dem er det verdens ende.

Z: Det er sjovt, at så stor forskel på nød, kan føre til kriminalitet.

Y: Jo når man tager ham der, der tager af kassen, han ved nok godt, at han kan leve for mindre, men det er nok også det pres der er, han vil ikke se dårlig ud i sin families øjne

X: Det er jo ikke en overlevelseskamp

Y: I deres øjne er det måske

X: Jo sådan socialt set så er det nok.

Det bemærkes dog, at de kriminelle handlinger altid skal retfærdiggøres, hvilket kan tyde på, at lovbyrderne godt ved, at de har gjort noget der strider mod den gense og måske også deres egne moral.

X: Folk har altid den der undskyldning, hvis du har set nogle af de der, hvis du nogen sinde har set nogle af de der politiprogrammer hvor man følger en færdselsbetjent der har stoppet en eller anden, så spørger folk altid: "hvorfor stopper du lige mig, hvorfor går i ikke efter dem". Det samme er det også med skat, "hvorfor skal jeg betale for det". Vi er så moralske, vi skal have tingene i orden, også når vi ved, at vi laver noget, som er forkert.

Y: Ja så længe man selv har det godt med det, så gør man det. Man vil aldrig gøre noget, hvor man siger: det her er forkert også gøre det alligevel.

X: Selv bankrøvere kan komme frem til den der, Bankerne er forsikret. De har haft en overvejelse af konsekvenserne af deres handlinger. At den stakkels dame der har fået et jagtgevær i hoved og aldrig helt kommer sig, det har åbenbart ikke været med i regnestykket.

Z: Der er jo også mange der gør [begår kriminalitet] i affekt, ved jalousidrab, eller ved de der æreskrænkelser man ser i etniske grupperinger, du kyssede min søster, nu slår jeg dig. Nogle mennesker retfærdiggør det med koranen.

Der kan være formildende omstændigheder. Mens der er enighed imellem interviewdeltagerene i forhold til, at en subjektiv nød godt kan føre til kriminalitet, så er en sådan subjektiv nød ikke nogen formildende omstændighed for alle interviewdeltagerne.

X: Det her med at stjæle fordi man er sulten. Igen de her illegale indvandrere, der lever under jorden. Det er helt legalt. Jeg mener ikke, at det er i orden, men det er nødvendigt.

Z: Kriminalitet udført på baggrund af nød er lidt mere i orden ...

Z: Jeg synes ikke, at en narkoman der virkeligt havde brug for et fix, for mig ville en formildende omstændighed være, men hvis en far der virkeligt havde brug for mad til sit barn og ikke havde råd til at købe det til sine børn og han lavede et hjemmerøveri.

X: Ja det er rigtigt, at det selv er noget i de har påført sig igennem eller anden løbebane, men når de nu er der henne hvor de er, og har været på skidtet i mange herrens år, så har de ingen vilje.

Z: Ja de er lige så desperate som de andre, men jeg synes bare, hvis jeg skulle dømme, så ville det være en mere formildende omstændighed [at stjæle grundet sult].

X: Ja det er en mere formildende omstændighed, men hvis du skulle sammenligne med en helt normal mand, der laver hjemmerøveri for at få en glad aften i byen og en narkoman.

Z: Ja så ville narkomanen nok komme før, men det er kun lige før i min optik.

Med forståelse følger en smule medfølelse, men for Z er der ikke meget forskel på de to ovennævnte tilfælde. Det kan evt. skyldes, at narkotikaafhængighed er noget der er påført af individet selv.

Det beskrives, hvordan interviewdeltagerne ikke har megen tiltro til, at individer der er kommet ind i en kriminel løbebane, kan ændre adfærdsmønstre.

Y: Når man har smadret moralen for sig selv, så tror jeg, at det er svært at gå den anden vej. Også fordi man har skabt nogle tendenser inden i sig selv, så har man fundet nogen ting, som man synes er OK.

Z: Indtil man finder et alternativ ...

Y: Som ikke tager ens levestandard ned. Jeg tror, de fleste hellere vil være kriminelle og have et ok liv, end at være ikke-kriminelle og være på spanden, i hvert fald, hvis de har været kriminelle før.

Hvis man ændre sådanne mønstre kan man ifølge interviewdeltagerne tilgives, såfremt at lovbrudene ikke har overskredet en moralsk grænse. Således kan den formelle straf for pædofili afsones, mens en mere uformel straf eller foranstaltning vil forblive bestandigt.

X: Hmm... det er jo handlingen der er kriminel...

Y: Jeg vil sige ja, men jeg vil ikke stole på det

X: Nej man skal jo ikke holde op med at holde øje med vedkommende, selv om der gået 20 år siden sidst

Ansvar for lovbrud beskrives som liggende hos det enkelte individ. Mens vi ikke selv er ansvarlige for vores tanker, er vi ansvarlige for vores handlinger.

Y: Det er jo ikke kriminelt at gå rundt og tænke på, at skyde en masse folk, man kan ikke bestemme sig for, hvad man tænker, men man kan fan'ne bestemme sig for, hvad man gør. Jeg tror, at der går masser af psykopater rundt i blandt os

Der ud over beskrives loven, som det bedste vi har, hvilket falder noget udenfor resten af udsagnene.

Y: Lovene skifter hele tiden, men de er det bedste vi har ind til videre. Der bliver lavet nye love hele tiden, som hele tiden ændres til at være til det der passer bedst til, hvordan vi opfører os bedst imod hinanden.

Her beskrives lovgivningen som en dynamisk enhed, der tilpasser sig samfundets aktuelle behov.

5.2.1. Opsamling

Overordnet set beskrives kriminalitet i interview 2 i form af den handling der bliver begået. Det bliver bemærket, at der er forskel på kriminelle og at kriminalitet er en konstruktion, der er skabt igennem lovgivningen i det pågældende land. Endvidere skelnes der imellem enkeltstående lovbrud og kriminalitet. Denne skildring artikuleres ikke helt konsekvent af interviewdeltagerne, idet kriminalitet defineres ved dets voldsomhed, overlagthed, samt vedholdenhed, mens lovbrudende adfærd ligeledes beskrives som overlagt, personfarlig, samt vedvarende. Dette kan skyldes, at kriminalitet for interviewdeltagerne er handlinger, der udført af individer der er socialt stigmatiseret eller handlinger der har karakter af at være så forkerte i en samfundsmæssig forstand, at de placeres i en kategori for sig selv, mens lovbrud er kriminelle handlinger udført af individer der anses som værende medborgere i samfundet. Der er på den måde to typer mennesker, der begår lovovertrædelser; dem der er som os andre og indgår i normsamfundet, hvor et lovbrud bliver opfattet som en enkeltforseelse og dem som vi anser som faldende udenfor det generelle normsamfund, hvor lovbrud anses som en del af deres generelle antisociale adfærd.

Årsagerne til kriminalitet, om det er en enkeltstående forseelse, eller det er starten til en generel antisocial livsstil beskrives i store træk som affødt af kedsomhed, af at havne i det forkerte selskab og en manglende evne til at honorere de krav der bliver stillet til én. Om det bliver til en livsstil bestemmes af, om individet i forvejen er marginaliseret i samfundet, da straffen her mister sin forebyggende virkning. Den nød der fører til lovbrud har meget subjektiv karakter. Nød har således ikke nødvendigvis karakter af, om man går sulten i seng, men kan godt have præg af, at individet har sat sig selv i en situation, hvor det ikke kan honorere de krav det oplever. Denne subjektive nød udgør dog umiddelbart ikke en formildende effekt for interviewdeltagerne, hvor en mere objektiv (eller måske subjektiv for interviewdeltageren) nød gør det.

Lovbrud og kriminelle handlinger skal ifølge interviewdeltagerne retfærdiggøres, hvilket kommer sig af, at lovbryderens egen moral udfordres i forbindelse med lovbrudene. Når der er tale om antisociale kriminelle, mener interviewdeltagerne imidlertid, at det er vanskeligt for dem at komme tilbage og indgå som fungerende borgere normsamfundet, idet de har smadret deres moral. Disse individers ugerninger kan godt afsones og til dels tilgives, men det beskrives, hvordan der vil være en vedvarende uformel straf i form af mistro til, at de havde fået korrigeret deres moralske kompas.

5.3. Forhold med betydning for interviewenes indhold

Sammenlignes holdningerne og stemningen i de to interview fremkommer der nogle interessante dynamikker. Interview et var i høj grad præget af, at interviewdeltagerne definerede kriminalitet ud fra, hvad der kunne skade dem selv og hvad de var bange for. Mens dette også bliver nævnt i interview to, præger det ikke det generelle narrativ på samme måde og endvidere er det nogle andre individer der frygtes i dette interview. Interviewgruppesammensætningen i de to interview kan have indvirkning på dette. Hvor interviewgruppe et er sammensat af 3 jævnaldrende kvinder er interviewgruppe to sammensat af to mænd og en kvinde med et større aldersspænd. Anskues interviewene på den måde med øje for de forhold der, udpeget af Alvessons metaforer, har betydning for indholdet, kan dette betragtes som både *interviewet i dets kontekst*, *etablering og fortsættelse af en historie og sprogligt byggearbejde* metaforenes indvirkning på interviewsituationen. Når Alvesson beskriver den almene interviewsituation som en kompleks interaktion, bliver denne interaktion ikke mindre kompleks i et fokusgruppeinterview, hvor der er tre individer der taler sammen. Det almindelige interview er på godt og ondt præget af en ubalance i magtforholdet imellem interviewer og interviewdeltager, mens fokusgruppeinterviewet der i dette tilfælde udgøres af 3 individer ikke er præget af samme ubalance. Her har alle deltagere samme status som interviewdeltagere. Dette er både godt og skidt, magtbalance i det klassiske interview er klar og de fleste interviewdeltagere accepterer denne, mens interviewdeltagerne i fokusgruppen internt i gruppen skal positionere sig forhold til hinanden. Dette betyder, at nogle individer kan komme til at præge diskursen i interviewet mere end andre. Det er dette jeg mener at have observeret når de to interview sammenlignes. De to lidt forskellige narrativer udelukker ikke nødvendigvis hinanden, men interviewsituationens dynamik og kompleksitet medførte, at et narrativ blev dominerende i hvert interview. Disse dominerende narrativer blev efterfølgende fulgt op af de andre interviewdeltagere, som muligvis har følt sig nødsaget til at

bidrage til dette narrativ, da de kan have følt, at var det der blev forventet af dem, fra enten min eller de andre interviewdeltageres side.

Det faktum at interviewdeltagerne i store træk var enige omkring de narrativer, der dominerede de enkelte interviews, kan endvidere forstås i tråd med den med forhold udpeget af metaforen *moralske historiefortælling*. I interviewsituationen opstår der moralske tabuer, der dels bygger på de generelle normer og dels bygger på de fordomme og forventninger interviewdeltageren har til interviewerens.

Gruppeinterviewets kompleksitet medfører ligesom i det ovenstående eksempel, at nogle narrativer bliver tabu. Her skal interviewdeltageren ikke bare fremstå ordentlig overfor sig selv og interviewerens, men også overfor de andre interviewdeltagere. Det er min opfattelse, at de dominerende narrativ i de to interview relativt hurtigt får status af at være normen og deciderede modsigelser kan i denne forbindelse blive tabu. Denne store enighed der var internt i de to interview kan muligvis ses som støttende denne hypotese. Endvidere sås det specielt i interview to, at når snakken gik over på indvandrekriminalitet, så blev udsagnene hurtigt modereret af interviewdeltageren selv. Det blev givetvis opfattet som et samfundsmæssigt tabu at ytre, at der var en større prævalens af kriminalitet blandt indvandrere og narrativer der gik i denne retning blev hurtigt meget forsigtige. Det er klart, at interviewdeltagerenes svar på den måde bærer præg af, at de censurerede sig selv, for at opretholde en moralsk korrekt facade. Dette kan også anskues som forhold udpeget af metaforen *diskursens magts* indvirkning på interview. Her er der en dominerende metadiskurs¹¹ der foreskriver, at vi ikke på baggrund af etnicitet eller kultur må diskriminere individer. En lignende metadiskurs der muligvis har påvirket interviewene kan lyde noget i retningen af, at vi alle fødes ens, hvilket muligvis kan forklare det manglende fokus på biologiske forklaringsmodeller i interviewene.

Indvirkningen af forhold udpeget metaforene *identitetsarbejde* og *kulturelle scripts* er mindre forstyrrende for *renheden* af interviewdataene, idet at interviewdeltagerens rolle som lægmænd menes også at udspille sig i sociale sammenhæng, hvor et sådan identitetsarbejde gør sig gældende og hvor sådanne kulturelle scripts ligeledes udspiller sig. Interviewdeltagerens motivation for at deltage i interviewet kan sidestilles med pligt. Det viste sig vanskelig at rekruttere interviewdeltagere udenfor min generelle omgangskreds, hvilket medførte, at jeg var nødsaget til at rekruttere indenfor min primære omgangskreds. Det er min overbevisning, at forhold udpeget af

¹¹ Muligvis en diskurs der er mere dominerende i de mere venstreorienterede miljøer; eller en diskurs som visse højreorienterede grupperinger aktivt søger at stille sig i opposition til.

metaforen *interviewet som en politisk aktion* af denne grund i mindre grad spillede ind på interviewet. Det er selvfølgelig muligt, at disse individer, som jeg formåede at rekruttere til interviewene enten følte, at de skyldte mig en tjeneste eller ønskede at stille mig i en gældssituation, men dette burde ikke afspejle sig i de fremkomne interviewdata, da denne politiske motivation således forstås som liggende i den sociale situation der udspiller sig omkring interviewsituationen og ikke som noget der skulle gøre sig gældende i selve interviewet.

5.4. Teoriinformeret kvalitativ indholdsanalyse

Den teoriinformerede kvalitative indholdsanalyse udføres igennem kodning af data i kategorier, konstrueret på baggrund af eksisterende teori. Den teori der er præsenteret ovenfor i kapitel 3, er udvalgt med en ambition om at synliggøre fænomenet kriminalitet i et holistisk, helhedsorienteret teoretisk perspektiv. Det er det samme teoretiske perspektiv, der anvendes i den teoriinformerede kvalitative indholdsanalyse. Teorien giver tre overordnede kategorier af forklaringsrammer; den biologisk-, psykologisk og social forklaringsmodel. Endvidere foreslås det i kapitel 2, at kriminalitet oftest bliver anskues som enten noget naturgivet, en menneskelig ondskab, eller som en social konstruktion. Disse perspektiver vil ligeledes blive anvendt som kategorier i kodningen af dataene. Dette giver således 3 kategorier der har med årsager at gøre og 2 kategorier der har med definitionen af kriminalitet at gøre.

- Kriminalitet som havende biologisk ætiologi
- Kriminalitet som et produkt af psykologisk afvigelse
- Kriminalitet som et resultat af sociale omstændigheder

- Kriminalitet som et naturgivent fænomen
- Kriminalitet som en social konstruktion

5.4.1. Kriminalitet som havende biologisk ætiologi

Denne kategori er som nævnt ovenfor lettere underrepræsenteret i interviewene. Det faktum at interviewdeltagerne mener, at kriminelle ser ud på en bestemt måde i både interview et og to, i øvrigt på en måde der i høj grad ligner hinanden på tværs af de to interviews, kan tolkes som en beskrivelse af, at kriminalitet skyldes nogle biologiske tendenser, som jo giver nogle bestemte fysiske træk og som muligvis også giver nogle bestemte adfærdsmæssige træk, der gør, at disse individer er skræmmende. Det er dog svært at vurdere ud fra udsagnene, om der er tale om fysiske genetisk nedarvelige træk, eller om der er tale om træk som kan fremprovokeres igennem træning og påklædning.

At arv og miljø skulle skabe folk (personlighed) nævnes af interviewdeltager B, som tydeligvis er bevidst om, at dette bliver brug som forklaringsmodel i visse sammenhæng. I denne sammenhæng bliver det dog i højere grad problematiseret end anvendt som forklaringsmodel for, hvorfor individer begår kriminalitet.

B: [...] alt kan jo forklares, hvis man har den der opfattelse af, at det er arv og miljø der skaber folk, så er det også en balance hvor man kommer til at sige, at du blev pædofil fordi du selv blev udsat for incest og det er synd for dig, at du blev udsat for incest, så derfor kan vi bedre forstå, at du selv forgriber dig... der er jo en balance i det der med at forstå og kunne forklare og så det der med at kunne acceptere og undskylde.

5.4.2. Kriminalitet som et produkt af psykologisk afvigelse

Faktisk bliver forklaringen ovenfor fulgt op af en konklusion om, at incestuøs adfærd er så afvigende, at der må være noget i psyken der fodre denne type adfærd.

B[...]: Det er også interessant det der med, at man synes, at hvis man er seksualforbryder så er der et eller andet i ens psyke som gør, at man afviger fra normalen, så er man ikke rigtig rask. [...] Så en af forklaringerne på at man bliver seksualforbryder er, at man ikke er rigtig rask i hoved.

Det beskrives i forbindelse med straffens længde, at kriminel adfærd kan tilgiveses når det kriminelle individ stopper med at være skør i hovedet. Således må der heri forstås, at den kriminelle handling skyldes, at den kriminelle er skør i hoved og en sådan psykisk helbredelse vil føre til, at individet stopper med at begå kriminelle handlinger. Det beskrives også, hvordan der ved individer som Kurt Thorsen og Rasmus Trads må være et eller andet galt med deres hoveder, siden de ikke kan stoppe med at rage til sig, hvilket igen må betyde, af hvis de fik *fixet* deres mentale tilstand, så ville de stoppe deres kriminelle tendenser.

B: [...] VI kan godt blive enige om, at man kan være tidligere kriminel, hvis man holder op med at sælge stoffer, eller holder op med at begå vold, fordi man holder op med at være skør i hoved [...]

Interviewdeltager B beskriver endvidere, hvordan hun har en fordom om, at lav intelligens og et dårligt uddannelsesniveau præger mange kriminelle individer. Det præsenteres ikke som en decideret årsag til kriminalitet, men det at hun mener, at kriminelle generelt er mindre intelligente og uuddannet kunne tyde på, at hun også

mener, at et lavt uddannelsesniveau, samt dårlig begavelse kan medføre kriminelle tendenser.

Det beskrives endvidere i interview to, hvordan usikre teenagedrenge, grundet deres usikkerhed på dem selv, følger de strømninger der er omkring dem. Disse individer opleves som farlige idet de er uforudsigelige og mangler indsigt i udbytte/straf forholdet, mens de modsat andre kriminelle er motiveret af kedsomhed og en psykologisk ubalance der opstår i teenageårene.

5.4.3. Kriminalitet som et resultat af sociale omstændigheder

Dette forudsætter dog også miljømæssige betingelser i form af et i forvejen kriminelt netværk, der kan udgøre den strøm, som den kedsomme teenager følger. I sammen bolgade beskrives det ligeledes i interview to, hvordan der kan opleves en subjektiv nød, grundet krav fra sine omgivelser, der leder til kriminelle handlinger. Dette forudsætter ligeledes omstændigheder der direkte eller indirekte opfordrer til de kriminelle handlinger.

Det nævnes flere gange i interview et, hvordan individer bliver præget af deres omgivelser. Bandekriminelle vokser op i kriminelle miljøer og oplever kriminelle i deres nærmiljø som både har præstige, magt og succes med det modsatte køn, mens individer der befinder sig i privilegerede miljøer, præges af et narrativ i deres lokalmiljø, der lyder noget i retningen af, vi betaler allerede topskat, hvorfor skal vi betale mere. På den måde beskrives miljøet som prægende individet i både privilegerede og uprilegerede miljøer.

Det beskrives, hvordan individet bag hvad medierne har døbt *angrebet på Krudttønden*, anses som svigtet fra systemets side. Attentatmanden der angiveligt har prøvet at få hjælp flere gange, er blevet afvist af samfundet, som følgelig bærer en del af ansvaret for, hvorfor han gjorde som han gjorde. Endvidere menes attentatmanden at have lidt svigt i forbindelse med sin opvækst, men det fratager dog ikke, som det fremgår af citatet ovenfor, attentatmanden fra sin del af ansvaret. Den samme logik gør sig gældende når snakken falder på socialisering i bandemiljøet. Her beskrives det, hvordan bandekriminelle sjældent opleves at have nogle reelle valg i forbindelse med valg af livsstil og levevej, da de igennem deres omgangskredse og opvækst socialiseres ind i et kriminelt miljø, mens økonomisk kriminelle ofte opleves som havende vokset op i et lovlydeligt miljø og derfor har taget valget om at blive kriminelle, hvor der også var et valg om at forblive lovlydelig. Der er dog et narrativ i disse miljøer vedrørende, at disse privilegerede individer allerede bidrager rigeligt til samfundet, hvorfor der

internt i dette miljø er en retfærdiggørelse af denne form for lovbyggende adfærd. Endvidere er forståelse i interview to, at den ene ting, kan tage den anden og er man først blevet socialiseret til en bestemt type adfærd, om det er bande kriminalitet eller skatteundvigelse, starter man i det små og arbejder sig ud i mere alvorlige lovbrud.

5.4.4. Kriminalitet som naturgivent fænomen

I begge interview beskrives det, hvordan det opfattes, at der er en eller anden overordnet moral, som nogle typer kriminel adfærd bryder med. Det beskrives, at der søges en eller anden mere almengyldig moral, som gælder på tværs af landegrænser.

Y: [...]Er der noget overordnet der bestemmer hvad kriminalitet er? [...] der må være en moral der holder ved i alle lande.

Det lykkedes dog ikke i nogen af interviewene at komme frem til en definition på denne overordnede universelle moral, som latent tænkes ind i kriminalitetsdefinitionen. Der beskrives dog et skel imellem forskellige typer kriminalitet, nogle som ikke er så slemme og andre som opfattes som grovere og krydsende denne moralske grænse. I interview 1 er det i høj grad voldtægt og andre former for overgreb der opfattes som krydsende denne moralske grænse, mens det i interview to er afstumpet vold primært der optager interviewdeltagerne og anses som krydsende denne almene moralske grænse. Fælles på tværs af interviewene er der, at pædofili har status af amoralsk.

Ligeledes beskrives det, hvordan pædofile er afvigende på en sådan måde, at de ikke forventes at kunne ændre deres adfærd, hvilket kan læses som om, at det er en indre iboende tilstand i individet, der ikke kan fjernes, som ligger til baggrund for hans pædofile tendenser. Dette kunne muligvis forstås som en nedarvelig tilstand, men beskrives ikke i sådanne termer.

5.4.5. Kriminalitet som social konstruktion

Mens pædofili således opfattes både som noget universelt amoralsk og endvidere kan anskues som en gerning begået på baggrund af en iboende fejl eller ondskab i individet, beskrives det også, hvordan pædofili opfattes afskyeligt på grund af den folkelige holdning hertil. Således benævner interviewdeltager C:

C: Det er jo også fordi størstedelen af os, vi ikke synes, at det er fedt at have sex med små børn der græder, men det er sådan noget som voldtægtsmændene må synes er meget frækt.

På den måde åbnes der op for, at det ville være mindre forkert, eller måske slet ikke forkert, at dyrke sex med grædende børn, hvis der var en socialkonsensus om, at det var okay.

Det at kriminalitet beskrives som noget, som samfundet har bestemt, man ikke må, er et eksempel på, hvordan kriminalitet også opfattes som en social konstruktion.

Igennem lovgivning forbydes visse handlinger, som samfundet som helhed finder upassende, hvilket af interviewdeltagerne opfattes som en pågående forhandlingsproces, hvor den aktuelle lovgivning noget flatterende benævnes som Y: *[...] det det bedste vi har end til videre, [...] som hele tiden ændres til at være det der passer bedst til, hvordan vi opfører os bedst imod hinanden.*

Endvidere beskrives det, hvordan der også er en mere subjektiv komponent i vurderingen af lovgivningen. Interviewdeltagerne beskriver på tværs af begge interviews, hvordan vi ikke anser os selv som kriminelle og derved definerer kriminalitet som noget andet, end det vi selv gør. Heri ligger der således også en stærk konstruktivistisk komponent. Det bemærkes dog i interview to, at vi skal retfærdiggøre vores handlinger, når vi bryder loves, selvom vi ikke ser os selv som kriminelle. Dette medfører, at vi ikke selv er kriminelle ikke fordi, at vi ikke forstår eller mener at lovene (om det er en sociale konstruktioner eller et naturgivent fænomen) gælder os, men fordi vi kan retfærdiggøre at lovgivningen kan bøjes i vores tilfælde og at vores lovbrud ikke er så slemme, da vi har en grund til det.

5.5. Opsamling

Kriminalitet bliver i interviewene defineret igennem lovgivningen som en social vedtægt. Denne bestemmelse, er det første der fremkommer i begge interview, men i begge interviews er det også tilfældet, at den ikke ses som dækkende. Der er således nogle love, som interviewdeltagerne glædeligt bryder selv og love som de ikke accepterer. Modsat er der for interviewdeltagerne nogle typer adfærd og nogle handlinger, der er så moralsk forkastelige, at afsoningen af den ved lov bestemte straf, ikke renser disse lovbyggende individer for deres ugerninger. Her er der tale om en moralsk vurdering af, at disse former for afvigende adfærd er så grundlæggende forkerte, at de ikke kan tilgives. Endvidere er disse handlinger af en sådan karakter, at interviewdeltagerne ikke tror på, at individerne der begår disse handlinger, kan ændre sig. Der er således tale om en sideløbende pendant til kriminalitetsforståelsen som en social konstruktion, hvor kriminalitet ansues som noget naturgivent, i form af handlingens universelle moralske forkastelighed og noget iboende i den kriminelle, da

gerningsmanden ikke menes at kunne slippe af med denne form for tilbøjelighed igen. Denne forskel på kriminalitetsforståelse, der knytter sig forskellige handlinger, afspejles som nævnt i den uformelle straf der følger sådanne lovbrud. Nogle handlinger, sågar overlagt mord, kan forstås og tilgives, mens andre overgreb så som voldtægt eller pædofili, medfører, at interviewdeltagerne aldrig helt vil kunne stole på disse individer. Interviewdeltagerne artikulere ikke selv dette som en straf, men benævner det i forbindelse med, hvorvidt de mener, at de ville kunne stole på disse individer. Den sociale isolation og stigmatisering beskriver interviewdeltagerne imidlertid som værende nødvendige i forbindelse med omgangen med sådanne individer og har uagtet hvilken intention de udføres med, en straffende virkning. Der er umiddelbart forskel på, hvordan disse amoralske handlinger tager sig ud i de to interview. I interview et diskuteres primært handlinger som voldtægt og andre typer voldelige overgreb med stor foragt. Det tyder i denne forbindelse på, at det er interviewdeltagernes, der alle tre er kvinder, egne frygt for og magtesløshed ved sådanne overgreb, der giver handlingen sin alvorlige og amoralske karakter. I interview to har voldtægt en noget mindre rolle, mens afstumpet vold, udført af uregerlige teenagere eller rockere, primært optager interviewdeltagerne på denne måde. Interview to er domineret af mænd, hvilket givetvis har en indflydelse herpå. Således er der en subjektiv komponent i forbindelse med vurderingen af en handlinges amoralskhed. Dog er det fælles for begge interview, at overgreb på børn anses for amoralsk og utilgiveligt.

Den biologiske ætiologiske forklaringsmodel fylder som nævnt tidligere forholdsvis lidt i de to interview. Dette kan skyldes, at der er en metadiskurs der forbyder denne form forklaringsmodeller i dagens samfund. Der har siden anden verdenskrigs afslutning, grundet den retorik og de handlinger der blev udført i Nazi-Tyskland og i de andre aksemagter, knyttet sig et tabu til forklaringsmodeller der tilskriver negative træk til genetiske eller racemæssige forhold. Således ses det, at der tages en masse forbehold i forbindelse med beskrivelser af indvandre- og banderelateret kriminalitet. Dette til trods beskrives der visse fysiske træk til den typiske kriminelle, så som muskuløs og stor statur.

I modsætning hertil fremhæves psykologiske og sociale faktorer i høj grad i årsagsforklaringerne til, hvorfor nogle individer bliver kriminelle. Psykiske problemer, psykisk sygdom og lav intelligens, fremhæves således som psykologiske årsager til kriminalitet. Disse psykiske problemer der fører til kriminalitet kan både have karakter af forbigående problematikker, der således kan kureres eller af mere vedvarende problematikker, som præger individet bestandigt. Endvidere forbindes teenagedrenge

usikkerhed og uforudsigelighed også med kriminalitet. Dette beskrives som en midlertidig tilstand, som individet kommer ud af igen, såfremt han ikke er blevet præget for meget i denne periode.

Det beskrives hvordan disse teenagedrenge værste skæbne vil være at komme i fængsel, da dette ville præge dem til en yderligere radikaliserings af deres kriminelle adfærd. På den måde fremhæves miljøet som samspiller med psykologiske funktioner i udviklingen af kriminel adfærd. Herigennem synliggøres et af de store problemer der er ved at anskue årsagssammenhæng som isolerede biologiske-, psykologiske- eller sociale fænomener, nemlig det, at de ikke er isoleret fra hinanden. De fleste psykologiske teorier bygger på en forståelse af at personlighed udvikles i barndommen og ungdommen på baggrund af individets genetiske arvemateriale og individets social (nær)miljø, hvilket understreger problemerne med en sådan reduktionisme. Dette afspejler sig ligeledes i interviewdeltagernes beskrivelser af årsager til kriminalitet, hvor komplekse samspil imellem personlighed og miljø fremhæves som årsag til etableringen af en kriminel løbebane.

5.6 Delkonklusion

Således er lægmandsperspektivet på kriminalitet langt fra reduktionistisk. Der er derimod tale om en kompleks forståelse af årsagssammenhænge imellem sociale, psykologiske og biologiske forhold, der fører til kriminalitet, samt en forståelse af kriminalitetsbegrebet som både en dynamisk størrelse, der er skabt af sociale konventioner og en mere universel størrelse, hvor en overordnet moral dikterer, hvad der er i orden og forkert. Dette resulterer i, at kriminalitet ikke værdisættes som konsekvent negativt eller positivt i nogen af interviewene. Den universelt amoralske kriminalitet, hvor pædofili går igen i begge interview værdisættes negativt, mens den dynamiske pendant er mere op til debat. Det bemærkes i begge interview, at man sjældent opfatter sig selv som kriminel, på trods af, at alle har begået lovbrud på den ene eller anden måde. Dette er en funktion, som der i begge interview tilskrives alle lovbyggere og kriminelle. Det bemærkes, at der altid foregår en form for rationalisering, der skal retfærdiggøre de lovbyggende handlinger.

Kapitel 6 Diskussion

Forskelle imellem lægmandsforståelsen og den teoretiske forståelse af kriminalitet

I det følgende vil den tredje del af problemformuleringen: *Hvordan adskiller lægmandsforståelse af fænomenet kriminalitet sig fra den teoretiske forståelse og hvilken konsekvenser kan disse differencer tænkes at have?*, blive behandlet.

Sammenlignes lægmands beskrivelsernes med de teoretiske beskrivelser, er det tydeligt, at lægmændenes årsagsforklaring af kriminalitet i meget lille grad indbefatter biologiske forklaringsmodeller. Dette kan skyldes, at der er tabu forbundet med sådanne forklaringsmodeller, eller at en genetisk indvirkning på udviklingen af personligheden er indforstået i deres forklaringer. De sporadiske beskrivelser af fysiske træk, som præger kriminelle, der fremkommer i interviewene, har egentligt umiddelbart deres største referenceramme til Cesare Lombroso frenologiske og fysiognomiske forklaringer. Forklaringsmodeller som både er upopulære indenfor det videnskabelige miljø og uden videnskabeligt støtte. Det kan således umiddelbart undre, hvorfor en sådan tendens er observeret og beskrevet af interviewdeltagerne, da det ikke har været mulig at bevise den videnskabeligt og den i øvrigt er ilde set indenfor det etablerede videnskabelige miljø. En forklaring kan være, at den interne justits indenfor visse kriminelle grupperinger er mere primitiv hvilket betyder, at de stærkeste bestemmer. Dette kan tænkes at have medført, at der indenfor sådanne kriminelle grupperinger generelt efterstræbes fysisk overlegenhed, hvilket er noget man kan præge ved sig selv igennem træning. Endvidere er udsmykning som karseklip og tatoveringer også træk, individet kan præge ved sig selv. Disse træk forstås som havende sociale kommunikative funktioner, i form af symboler der skaber en samhørighedsfølelse, samt kommunikation til normsamfundet. Den type kriminelle der beskrives som værende ens af udseende, præges alle af fællestræk, som er nogle individet kan præge ved sig selv og i højere grad har karakter af en social vedtægt end af at være biologisk forankret. Den biologiske adfærdsmodel som den er præsenteret i kapitel 3 modtager umiddelbart ikke megen støtte igennem dette data. Dette man skyldes at modellen er for micro fokuseret til at en sådan forklaringsmodel umiddelbart giver mening.

Mere psykologisk orienterede forklaringsmodeller, har udviklet sig fra en primært intrapsykisk til en mere psykosocial forståelse. M. H. Smiths' forståelse af kriminalitet som funktion af undertrykte seksuelle drifter, har ingen samklang med dataene fremkommet på baggrund af interviewene. Glovers forståelse af kriminalitet som en social konstruktion ligger lidt tættere på, men der er stadig langt fra interviewdeltagernes beskrivelser af kriminalitet og lovgivning som sociale vedtægter, til en beskrivelse af normsamfundets borgere som sadistisk psykopater, der

udadreagerer deres aggressioner igennem statssanktioneret straf. Så er der mere samklang imellem Bowlbys pre-tilknytningsteoretiske- og andre udviklingspsykologiske forklaringer og interviewdeltagernes beskrivelser. Det er ligesom med de biologiske forklaringer, ikke dybe intrapsykologiske årsagsforklaringer der fylder mest i interviewene, men der er en generel enighed om, at svigt i barndommen, dårlige rollemodeller og negative indflydelse fra ens nærmiljø i den tidligere udvikling, medfører en større risiko for kriminel adfærd. Om dette så retfærdiggør denne adfærd er der imidlertid noget mere uenighed om.

Eysencks argumenterer med sin trækteoretiske årsagsforklaring til kriminel adfærd, på en måde der har mange lighedstegn med den biologiske forklaringsmodel. Eysencks trækteoretiske model kritiseres for at være for deterministisk idet personligheden skabes i et spændingsfelt imellem individets genetik og den betingning individet udsættes for. Denne årsagsforklaring støttes ligesom ved den biologiske forklaringsmodel kun i ringe grad af informanternes udsagn. Visse kriminelle tilbøjeligheder så som pædofili beskrives dog som havende karakter af noget, det muligvis kan sidestilles med karaktertræk, da det er indlejret dybt i personligheden og skabt i en interaktion med omverden. Dette kan indbefatte en forståelse af årsagsforhold i stil med hvad Eysenck beskriver. Disse beskrivelser af årsagssammenhæng til udviklingen af pædofile tendenser, som interviewdeltagerne beskriver, temmelig overordnede. Med undtagelse af Crick og Dodges sociale informations behandlingsmodel, der ikke tager stilling til udviklingen af personligheden, er der generelt en enighed imellem alle de intrapsykiske teorier om, at personligheden skabes i et spændingsfelt imellem miljø og arv og der er ikke noget i interviewdeltagernes udsagn, der entydigt taler for én specifik intrapsykisk model. Personlighedsmæssige forhold tilskrives overordnet, at have en indvirkning på udviklingen af kriminelle tendenser.

Interviewdeltagernes beskrivelser af årsagsvirkninger der føre til kriminalitet falder i højere grad i tråd med Beckers stemplingsteori. Beskrivelserne af, hvordan kriminalitet er omskifteligt og defineres ud fra subjektivt moralske verdensopfattelser, stemmer godt overens med denne teori. Ligeledes passer beskrivelserne af interviewdeltagernes fællesfølelses omkring deres egne situation og de lovbrud som de i fællesskab beslutter sig for er acceptable overens med Beckers beskrivelser af, hvordan afvigermiljøer ofte har andre perspektiver på deres egne afvigende adfærd, end dem der fordømmer adfærden. På den måde, kan interviewdeltagernes enighed, specielt i interview 1, anskues som et tegn på, at de i Becker'sk forstand, befinder sig indenfor den samme

afvigergruppering. Interviewdeltagerne beskriver også, både hvordan de er bevidste om denne tendens hos sig selv og hvordan de mener, at andre afvigende grupperinger, de ikke selv giver udtryk for at sympatisere med, også opfatter deres egen adfærd som acceptabel. Det beskrives endvidere hvordan interviewdeltagerne holdning er, at stigmatiserede (stemplede) individer, igennem stemplingen oplever en yderligere udstødelse fra normsamfundet, der giver stemplingen karakter af en selvopfyldende profeti. Dette gør sig gældende ved blandt andet bandekriminelle, der oplever sig stigmatiserede som del af en indvandregruppering og oplever, at de stemples som kriminelle. På den måde oplever de udstødelse og magtesløshed, hvilket ifølge interviewdeltagerne øger risikoen for at individet havner i en kriminel løbebane. Dette er helt på linje med Beckers sekventielle model. Mindre støtte er der dog at hente til den reformerende korsfarer, regelskaberen, der med en forståelse af sin egen moral som ufejlbarlig og universel, søger at underligge alle denne moral for alles bedste. Dette foregår muligvis bag lukkede døre i Danmark. I store træk underbygger interviewdeltagernes beskrivelser Beckers teori.

Kriminalitet beskrives imidlertid som noget mere, end hvad Becker beskriver med sin stemplingsteori og med sin sekventielle model. Denne kan beskrive nogle af de processer, der udstøder nogle individer, men ikke al kriminalitet. Interviewdeltagerne bidrager således med en forståelse der opdeler kriminalitet i to kategorier, en der er dikteret af en naturgiven og (måske) universel moral og en der er et resultat af en social konsensus omkring gældende lovgivning. Den sociale konsensus er oppe til debat og kan brydes uden større konsekvenser, da en resocialisering i normsamfundet vil føre til tilgivelse, mens individer der bryder med de naturgivne forskrifter antageligvis aldrig helt kan stoles på igen. Endvidere beskriver interviewdeltagerne, at denne sekventielle model ikke undskylder de handlinger individer begår, da andre individer der tilsyneladende kommer fra samme miljømæssige vilkår, kan gennemgå livet uden at udvikle en kriminel løbebane. Der er således mere end miljømæssige faktorer bag kriminelle handlinger. Sociale forhold, kan hjælpe til at forklare og forstå, hvorfor nogle individer bliver fanget i en kriminel livsstil, hvilket for interviewdeltagerne kan medvirke som formildnende omstændighed, men ansvaret for de kriminelle handlinger ligger de disse beskrivelser i høj grad hos det lovbyggende individ.

Det at den biologiske årsagsforklaring mere eller mindre forbigås fra interviewdeltagernes side, kan tænkes at have den konsekvens, at individer grundet genetiske prædispositioner til en given type adfærd, fx aggression, forventes at agere

på måder der ligger udenfor deres natur. Dette vil have den uheldige konsekvens, at disse individer vil have en stor risiko for at træde ved siden af, hvilket set i en Becker'sk optik, vil føre til mere generel afvigelse jf. den sekventielle model. På den måde kan samfundet anskues som dårligt rustet til at imødekomme disse individers udfordringer og den strenge moral, som der beskrives i interviewene fordrer således ikke, at disse individer konformerer, men tværtimod, at de grundet de fejltrin, som de u-undgåeligt kommer til at begå, tvinges ud i afvigelse. På den måde kan der argumenteres for, at hvis der ønskes en ikke-afvigende adfærd fra individer side, der grundet deres genetik er fx mere aggressive eller behovsstyret, så skal der skabes omstændigheder, der muliggør, at disse individer inkluderes i normsamfundet.

Det gør sig generelt gældende, at såfremt man ønsker et samfund styret af en stram moral, så må man inkludere de individer, der af den ene eller anden årsag er disponeret til at afgive, da en sådan afvigelse, grundet den stramme moral medfører mere afvigelse og eksklusion fra normsamfundet. Interviewdeltagernes forståelse af, at noget kriminalitet er naturgivet bør medføre, at disse individers plads og funktion i samfundet tages op til overvejelse. Et afviger-/kriminalitet-frit samfund er ikke muligt med denne form for naturgivet kriminalitet. I denne forbindelse kan det overvejes, om disse individer tjener en ordnende funktion jf. Durkheim teori, hvor den kriminelle adfærd dels regulerer samfundet og dels retfærdiggør mindre fejltrin. Er dette tilfældet, må etikken i at have en fordømmende samfundsmoral overvejes. Er det rimeligt at fordømme kriminelle afvigere, der grundet en naturgiven tilstand, bryder samfundets moralske regler, når disse har en funktion der muliggør og retfærdig normborgerens fejltrin?

6.1 Delkonklusion

Lægmandsforståelserne af kriminalitet adskiller sig primært fra den biologiske og de intrapsyriske forklaringer. Det er dog i disse sammenhænge svært at vurdere, om det er en generel uenighed med disse årsagsmodeller, der medfører, at lægmandsforståelsen der fremkommer i interviewene i dette projekt kun i ringe grad indeholder biologiske og intrapsyriske forklaringsmodeller, eller om det skyldes, at disse modeller er for mikrofokuseret til, at det giver mening at anvende dem som argumentation, i en normal samtale. Lægmandsforståelsen af kriminalitet har stor samklang med de mere socialt forankrede teorier. Beckers sekventielle model gentages i interviewmaterialet, men også forståelser rational choice teorien understøttes heri. Overordnet set betyder det, at interviewdeltagerne i høj grad fraskriver biologiske og psykologiske faktorer som havende nogen undskyldende virkning på den kriminelle

adfærd. Dette er lidt i uoverensstemmelse med deres generelle holdning til, at visse former for kriminalitet er naturgivet. Der kan således være ræson i at enten oplyse om denne diskrepans eller fordre en diskussion omkring, hvilke moralske rammer, man ønsker for samfundet, da visse individer tilsyneladende er dømt til at falde udenfor disse.

Kapitel 7 Konklusion

Der blev indledningsvis defineret tre anliggender, der førte frem til en tredelt problemformulering, der er blevet udforsket igennem projektet. Opgaven vil i dette kapitel blive rundet af med en samlende konklusion på problemformulerings tre dele.

Problemformuleringens første del vedrører at redegøre for; hvad kriminalitet er og hvordan det årsagsforklares indenfor henholdsvis en genetisk/biologisk- personligheds-, samt en socialpsykologisk tilgang.

Kriminalitet er historisk blevet defineret på forskellige måder. Afhængigt af verdenssyn har årsagen for kriminelle handlinger vekslet imellem at være forstået som enten et resultat af lovbryderens egen moral eller et resultat af intra eller ekstraspsykiske faktorer. Indenfor de biologiske-, personlighedspsykologiske-, samt socialpsykologiske tilgange er årsagsforklaringerne afhængige af retningens interesseområde. Det er dog generelt tendensen, at de mere moderne teorier i højere grad lader sig inspirere af de andre retninger, hvilket giver komplekse årsagsforklaringer. Biologisk forklares kriminalitet som resultatet af en genetisk og evolutions bestemt adfærd. Indenfor den personlighedsorienterede psykologi årsagsforklares kriminalitet som resultatet af afvigende udvikling igennem barndommen, samt som et resultat af de oplevelser individer har haft i sociale sammenhænge, der skaber grundlag for fremtidig handlen. Den mere socialforankrede tilgang årsagsforklarer kriminalitet som noget der opstår, når der skabes regler. Kriminalitet fremstår på den måde som et komplekst fænomen, hvor en tilfredsstillende årsagsforklaring kræver en vis grad af tværfaglighed.

Problemformuleringens anden del vedrører at redegøre for; hvordan fænomenet kriminalitet tager sig ud i et lægmandsperspektiv.

Kriminalitet beskrives igennem interviewene som en kompleks størrelse, der er påvirket af både sociale, psykologiske og biologiske forhold. Kriminalitetsbegrebet opfattes som både en dynamisk størrelse, der er skabt af sociale konventioner og en mere universel størrelse, hvor en overordnet moral dikterer, hvad der er i orden og

forkert. Dette resulterer i, at kriminalitet ikke værdisættes som konsekvent negativt eller positivt i nogen af interviewene. Det bemærkes i begge interview, at man sjældent opfatter sig selv som kriminel. Dette er en egenskab, som der i begge interview tilskrives alle lovbyggere og kriminelle. I denne forbindelse bemærkes, at der altid foregår en form for rationalisering, der skal retfærdiggøre de lovbyggende handlinger.

Problemformuleringens tredje del vedrører at sammenligne; hvordan lægmandsforståelse af fænomenet kriminalitet adskiller sig fra den teoretiske forståelse, samt at diskutere; *hvilken konsekvenser disse differencer kan tænkes at have.*

Det viser sig, at det primært er de teoretiske biologiske og intrapsykologiske årsagsforklaringer der adskiller sig lægmændenes årsagsforklaringer. Det kan være svært at vurdere, om dette skyldes, at lægmændene er uenige med de teoretiske forklaringer, eller om de anvendte teoretiske forklaringsmodeller er for avancerede og mikrofokuseret. Modsat stemmer lægmændenes beskrivelser af årsagsvirkning godt overens med de teoretisk socialt forankrede modeller. Både forklaringer der ligger sig op af Beckers sekventielle model og rational choice teorien bliver af lægmændene anvendt til at forklare årsagsvirkning til kriminel adfærd. Ansvar for den kriminelle handling beskrives i høj grad at ligge hos det enkelte individ, samtidig med, at visse typer kriminel adfærd beskrives som naturgivet. Der ligger heri en diskrepans, der kan have konsekvenser for disse individer, der grundet forhold der ligger udenfor deres kontrol, kommer ud i en kriminel løbebane, men alligevel bliver stillet til ansvar for dette. Dette betyder, at disse individer stilles til ansvar for noget, de ikke selv kan kontrollere. I denne forbindelse kan det vise sig nødvendigt med en diskussion om, hvilket samfund man ønsker, samt en etisk diskussion omkring, hvilken moral man ønsker der skal dominere.

Således viser kriminalitet sig som et komplekst fænomen, hvor kriminelle både anses som store, farlige rockertyper, der nærmest grundet deres natur bryder loven, men kriminelle viser sig også som andet end *voldspsykopater fra Helvede*, idet banditter i habitter, samt andre lovbyggere udpeges. Generelt viser det sig, at der er forskel på, om et lovbrud defineres som amoralsk eller ej. Denne forskel er afgørende for den sociale stigmatisering, handlingen medfører. Moralen er dog i en vis grad en normativ størrelse, mens visse ting er hævet over denne og tilsyneladende i strid med en universel moral. Lægmandsopfattelsen af fænomenet kriminalitet viser sig således ingenlunde primitive, men tvært i mod viser den evnen til at rumme og forholde sig til begrebet i dets kompleksitet.

Referenceliste

Alvesson, M (2003) Beyond neopositivists, romantics and localists: a reflexive approach to interviews in organizational research (22s)

Becker, H, S (2013) Outsidere : studier i afvigelsessociologi, Kbh. : Hans Reitzel, (211 sider)

Berk, L. E (2003) Child development 6.ED, Boston : A and B, (642 s)

Christensen G. (2002) Psykologiens videnskabsteori, Frederiksberg, Roskilde Universitetsforlag 243 sider

Cullen, F. T., & Agnew, R. (2011). Criminological theory: Past to present : essential readings, 6th ED. New York: Oxford University Press (676 sider)

Gadd, D & Jefferson, T (2007) psychosocial crimenology Los Angeles, London : SAGE, (206 s.)

Hsieh, H. & Shannon, S. E (2005) Three Approaches to Qualitative Content Analysis - QUALITATIVE HEALTH RESEARCH, Vol. 15 No. 9, November 2005 1277-1288 (12 s)

Jacobsen & Sørensen i Jacobsen M, H (2013) Kriminologi - en introduktion, Kbh. : Hans Reitzel, (355 sider)

Kinman, G. & Jones, F (2005) Lay representations of workplace stress: What do people really mean when they say they are stressed? - Work & Stress, April!/June 2005; 19(2): 101/120 (20s)

Kvale, S & Brinkmann, S (2009) Interview - introduktion til et håndværk, Kbh. : Hans Reitzel (Narayana Press, Gylling) (376 sider)

Sandler, J; Dare, C & Holder, A (1995) Patienten og analytikeren : psykoanalysens kliniske struktur Kbh. : Hans Reitzel, (Narayana Press, Gylling) (262 s)

Tinggaard, L & Brinkmann, S (2010) Kvalitative metoder- en grundbog, København: Hans Reitzels Forlag. (560 sider)

Walsh, A & Bolen, J D (2012) The neurobiology of criminal behavior : gene-brain-culture interaction Farnham, Surrey, Burlington, VT : Ashgate, (216 s)

3801 sider